

FERTŐSZÉPLAK

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés, használati útmutató
2. Fertőszéplak bemutatása
3. Örökségünk, védett értékeink
4. Településképi szempontból meghatározó területek lehatárolása

Térképek az eltérő karakterű részek bemutatására

- A település teljes kül- és belterülete
- A település belterülete

5. Építészeti útmutató - arculati követelmények

- Az eltérő karakterű területek átfogó bemutatása
- Ajánlások a településképi minőségi formálásra
 - Telepítés, terepalakítás, beépítés
 - Tetőforma, tetőhajlásszög, épület-arányok, magasság
 - Homlokzatképzés
 - Ajtók, ablakok
 - Anyaghasználat, színek
 - Kerítések, kapuk
 - Kertek, udvarok, térburkolatok
 - Jó példák

5.1. Meghatározó karakterű, történeti településmag

5.2. Általános beépítésű terület

5.3. Átalakuló, új beépítésű terület

5.4. Üdülőterület

5.5. Gazdasági területek

5.6. Különleges területek

5.7. Beépítésre nem szánt terület

6. Utcák, kertek, terek

7. Utcabútorok, reklámhordozók, sajátos építményfajták

1 BEVEZETÉS, HASZNÁLATI ÚTMUTATÓ

„A Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeinek ápolása és megóvása fontos feladatunk. Az építészet ezért közérdek, azaz minden ember közös ügye, valamint minőség, kötelesség és felelősség is egyben.”

/Nemzeti Építészetpolitika/

„Megérteni az embereket, a tájat, a fákat, és a megértésből folytatni azt, amit a Teremő éltet és virágoztat.” /Makovecz Imre építész/

„Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: Alattad a föld, feletted az ég, benned a létra.” /Weöres Sándor: A teljesség felé/

Tisztelt Fertőszéplaki Polgárok!

Fertőszéplakot gazdag történelmi múltjával, értékes hagyományaival, épített és szellemi örökségével, valamint dinamikusan fejlődő jelenével méltán nevezzük a Fertő-part Kincsesdobozának.

Kiadványunk azért született, hogy segítséget nyújtson ezen rendkívül értékes örökség megvédéséhez. Mi Fertőszéplakiak büszkék vagyunk arra, hogy településünk a Fertő-táj Világörökség frekventált települése. Ahhoz, hogy ez így maradjon, és ki tudjuk használni a Világörökség cím adta lehetőségeket, nekünk, itt élőknek is tennünk kell.

Egy település akkor lehet sikeres, ha sikeresek az ott élő emberek. A sikernek fontos záloga, hogy az itt élők, ne csupán lakhelyüknek, de igazi otthonunknak is érezzék Fertőszéplakot. Az elmúlt években nagyon sok komfortérzetet javító beruházást hajtottunk végre. Hiszem és vallom, hogy lehet és kell is ötvözni a hagyományainkat a modern kor vívmányaival. Ennek épp úgy része a műemlékek védelme a korábban épült házak felújítása, átalakítása, a kerítések építése, az utcakép harmóniájának megőrzése vagy épp kialakítása. Különös tekintettel az ősi településmag szerkezetének megőrzésére. Az új településrészekben is szeretnénk megőrizni azt a barátságos, emberközeli építési módot, ami a Fertő-táj falvait, különösen Fertőszéplakot jellemzik. Ennek a törekvésnek szerves részét képezi a zöldterületek megújítása is. Olyan színes, vidám, lehetőleg őshonos fajok telepítését javasoljuk, amelyek szépségük mellett a hangulatunkat is javítják.

Kiadványunkban jó példákat is bemutatunk, illetve iránymutatást is szeretnénk adni a jövőbeni építkezésekkel, felújításokkal kapcsolatban.

Tisztelettel és szeretettel ajánlom figyelmükbe ezt a kézikönyvet, amely a szakemberek mellett elsősorban az itt élőknek és azoknak szól, akik Fertőszéplakot szeretnék otthonuknak választani. Fertőszéplak jövője a mi kezünkben van, közösen vagyunk felelősek azért, hogy rendezett és fejlődő települést adjunk át gyermekeinknek.

A jövőt közösen, Önökkel együtt építjük, ehhez kérem segítő együttműködésüket!

Kóbor Attila

Fertőszéplak polgármestere

HASZNÁLATI ÚTMUTATÓ

A településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény azzal a céllal született, hogy a települési közösségek hatékonyan tudják megóvni és fejleszteni környezeti kultúrájukat. E törvény új felhatalmazásokat adott minden települési önkormányzat számára, hogy a településképi védelmét a településképi rendelet megalkotásával biztosítsa.

Fertőszéplak képviselőtestülete megalkotta **Településképi Rendeletét**, melynek megalapozója a határozattal elfogadott jelen **Településképi Arculati Kézikönyv**.

Ez a településképi rendelet és a már eddigiekben is ismert Helyi Építési Szabályzat 2018. december 01-től mellérendelt viszonyban áll egymással.

A két rendelet célja, szerkezete és tartalmi felépítése is eltérő, a településképi rendelet mégis keretezi a helyi építési szabályzatot, hiszen egyes tartalmi elemek tekintetében a településképi rendelet lényeges arculati és értékvédelmi alapokat fogalmaz meg a helyi építési szabályzat számára.

Összefoglalóan értelmezve a Településképi Rendelet a „**Hogyan lehet építeni?**” kérdésre ad egyértelmű és egyszerű válaszokat, s ehhez alátámasztó segédletként, útmutatóként szolgál a jelen Településképi Arculati Kézikönyv, mely képi, rajzi és szöveges tartalmával bemutatja a településen belüli karakteres településrészek arculati jellemzőit és értékeit, javaslatokat ad a településképhez illeszkedő építészeti elemek, megoldások alkalmazására.

Mellette a HÉSZ, a helyi építési szabályzati rendelet a „Hová, mit és mekkorát lehet építeni?” kérdésre ad egyértelmű és egyszerű válaszokat, műszaki paramétereket.

Az arculati kézikönyv szemléletformáló segítség kíván lenni: Fertőszéplak település bemutatásával, az értékes örökség megismertetésével és a településképi minőségi formálására vonatkozó ajánló-útmutató ábrákkal tárja fel az épített környezet szépségeit. Mindenkinek hasznos lehet, aki telket vagy házat szeretne vásárolni a településen, új házat építenie, vagy meglévőt kíván felújítani, bővíteni, esetleg

csupán látogatóként érdeklődik a település, a Fertő-táj tovább élő építészeti öröksége, értékei iránt.

Helyi példák képi felvonultatásával és magyarázó ábrák segítségével vezeti be az olvasót a helyi építészeti értékek Fertőszéplakon különösen gazdag tárházába, a „hogyan” témaköreibe, hogy ezekre is figyelemmel olyan házat tudjon építeni, ami számára kellemesen megfelel, ugyanakkor a település képéhez illeszkedik, s ízléssel, igényességgel gazdagítja azt.

Az ajánlások célja nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem a meglévő, valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása, az iránymutatás.

Az új házak építése, a meglévő épületek felújítási, bővítési igénye, az életmód-változással együtt járó folyamatos átalakulása természetes folyamat. Ugyanakkor, ha az új házak, átépítések aránya túllép egy bizonyos mértéket, ha egy új épület léptéket téveszt, akkor a településrész, az utca elveszítheti korábbi hangulatát, különösen a hagyományos beépítésű, de különleges védettséget nem élvező településrészekben. Ugyanez a folyamat játszódik le akkor, ha a régi épületek felújítása során a hagyományos anyagok, színek, arányok (vakolat, tetőfedés, ablakok, kapuk) tűnnek el a homlokzatokról, és helyüket új, a területre hagyományosan nem jellemző anyagok, formák váltják fel.

Pedig a jellegzetes karakterű utcaképek, részletek megőrzése a helyben élők otthonos identitás-érzetének, egyben a település idegenforgalmat is vonzó arculatának fenntartásában is nagy jelentőségű.

Célunk ezért az időnként felbukkanó gyökértelen, idegen, életmód-divatlapokból rosszul másolt, félreértett minták alkalmazása helyett a település karakteréhez illeszkedő igényes, értékőrző építészeti megoldások ösztönzése, természetesen

mozgásteret adva a mai használati- fenntarthatósági elvárásoknak, a műszaki korszerűségnek is.

Egy ház mindig elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével: szomszédjaival, az építési helyet adó településével, a tájjal. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, megértik, tisztelik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatokra éppúgy, mint épített környezetünk minden elemére.

E gondolatok jegyében ahhoz kíván segítséget nyújtani e kézikönyv, hogy a világörökségi védettségű Fertőtáj-kultúrtáj jeles településén, Fertőszéplakon építetők és építészek, a tájjal foglalkozó szakemberek, jogalkotók és jogalkalmazók olyan környezetet hozzanak létre, amelyben az egyéni érdek, a közösségi érdek és a táj harmóniája egyszerre, magas szinten valósul meg, mind az ott élők, mind az oda látogatók örömére.

Értékes támpontokat adott a kézikönyv elkészítéséhez, hogy közel 50 család, települését, épített és táji környezetét szerető és óvó fertőszéplaki polgár válaszolta meg azt a részletes véleménykutató kérdőívet, melyet a munka elindításakor állítottunk össze és juttattunk el a párbeszéd érdekében minden háztartásba. Köszönet érte!

A részletesen kiértékelt beérkezett válasz-anyagból a többségi támogatású véleményeket, igényeket felhasználtuk mind e kézikönyv, mind a településképi rendelet összeállítása során.

Védett kilátás a templom mellől

2 FERTŐSZÉPLAK BEMUTATÁSA

Fertőszéplak község Győr-Moson-Sopron megye soproni járásában fekszik, Soprontól mintegy 25 km-re, a Sopron-Fertődi kistérség része. A KSH adatok alapján a község területe 2178 hektár, népessége mintegy 1300 fő, a területén található lakások száma 500 db körüli.

Fertőszéplak a Fertő-tájnak egy önmagában is különleges, sokszínű, többszörös értékvédelem alatt álló települési-táji egysége. A település történeti központjában Y-alakban elágazó út-főtengelyekre és azokhoz kapcsolódó újabb utcákra települt nagy múltú település, az ősi településmagban máig egységben megmaradt jellegzetes telekstruktúrával, hosszú-házass fésűs beépítéssel.

„Y” alakban elágazó főutcára felfűzött település, az „Y” torkolatánál a „szakrális háromszögben” a széplaki Hármashalom által a lakóházak fölé emelkedő kéttornyos templommal, emlékművekkel, velük szemben az általános iskolával és Széchényi Ferenc szülőházával, a kastéllyal

A Kisalföld és az Alpok nyúlványainak találkozásánál épült település környezetének felszíne változatos: a falutól keletre a kisalföldi feltöltött sík vidék, nyugatra, Hegykő felé tekintve már az Alpokalja dombvidéke, északra a Fertő egykori nagyobb medrének lapálya határolja, a tavat övező nádrengetegig terjedően. Külterületének jelentős hányada 1993 óta a Fertő-Hanság Nemzeti Park része, az északra eső külterület különleges szikes réttein-legelőin védett növény- és állatvilág figyelhető meg. Helyi sajátosság a Fertő-tó tükröző hatásának köszönhető magas nyári hőmérséklet, a zöldség- és szőlőtermelést jótékonyan befolyásoló sugárzás.

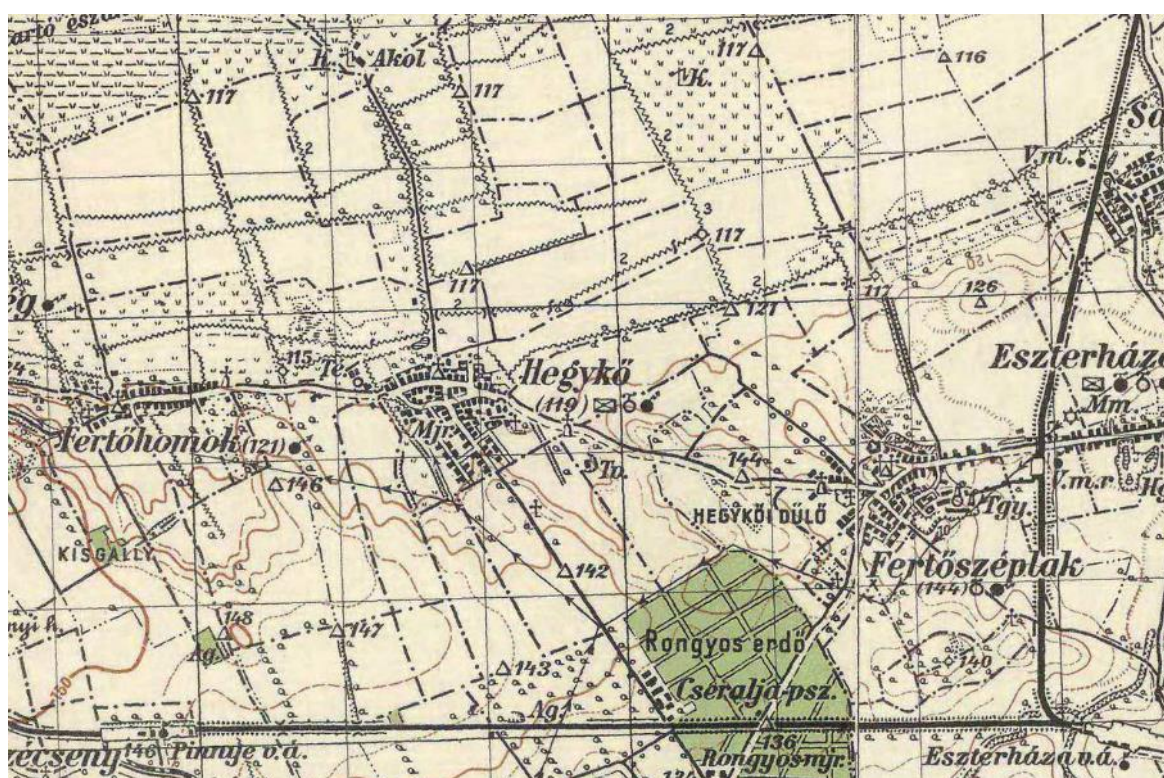
A mezőgazdaság, az idegenforgalmi és vendéglátási szolgáltatások mellett az aktív korú lakosság a település saját ipari munkaadó vállalkozásainál, s a szomszédos településeken, Hegykőn, Fertődön, Sopronban vagy éppen ingázóként Ausztriában dolgozik. A település gazdasági erejét biztosítják a helyi nagy ipari létesítmények: a

téglagyár, a higiéniai papírtermékeket gyártó Polima Kft. és a Velux tetőtéri ablakokat gyártó kft. egyre növekvő telephelyei, de a kisebb helyi vállalkozások is.

Fertőszéplak manapság folyamatosan szépül és gazdagodik, óvodája, általános iskolája egyesületei, alapítványai jól működnek. Kedvező fekvésének, értékes nevezetességeinek köszönhetően folyamatos az idegenforgalmi érdeklődés is.

A településen mára teljes körű a közműellátottság, a burkolt és zöldfelületi közterületek is folyamatosan szépülnek, s 2020-ig európai uniós támogatással nagy belterületi vízrendezési program valósul meg.

Közlekedési kapcsolatai jók: két villamosított GYSEV vasútvonal is érinti a település határait: Kelet felől a közvetlenül szomszédos Fertőtől a Fertőszentmiklósról É-i irányban Pomogyon át Nezsiderig vezető 9. sz. vasútvonal választja el, a két település határán közös megállóhellyel, míg a településtől D-re a GySEV K-Ny-i, győrsoproni 8. sz. fővonala halad.

Katonai Felmérés 1941

A közúti forgalomban a településtől D-re haladó 85. sz. főközlekedési útról a belterületét K-Ny-i főtengelyként Nagy Lajos utca, majd Soproni utca néven átszelő, 8518-as számú belső összekötő úton Ny-i irányból Hegykő felől, DK-i irányból Fertőendréden és Fertődön át, míg D-i irányból a 8522-es úton vagy Fertőszentmiklós felől érhető el a település.

A Fertő-tó körül kiépült, sok magyar és külföldi látogatót a tájra vonzó EuroVelo13 jelű nemzetközi kerékpárút is áthalad a település főutcáján.

Fertőszéplak egyike azoknak a többszörösen védett Fertő-menti településeknek, amelyek 2001 óta a Fertőtáj-Kultúrtáj Világörökség részei.

A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETE

A rómaiak Pannónia meghódítása révén e területet is birtokba vették. E korból egy szép emléke is van Széplaknak: a plébánia épületének keleti falába illesztett sírkő igazolta a rómaiak itt létét. A népvándorlás e vidéket az V. század második felében éri el, s ezzel véget ért itt a rómaiak uralma.

A magyarság e vidéken való megjelenéséről, a honfoglalásról nincsenek konkrét történelmi ismereteink (feltevések szerint Harka törzse élt a környéken). Ezt bizonyítják a Farkas-tanya kavicsbányájából előkerült Árpád kori nyílhegyek, melyeket a soproni múzeum őriz.

A község a történeti térképeken is ábrázolt négy dombra települt, melyek többsége mára a Templom-domb kivételével látványilag már alig érzékelhető.

Harmadik Katonai Felmérés (1869-1887)

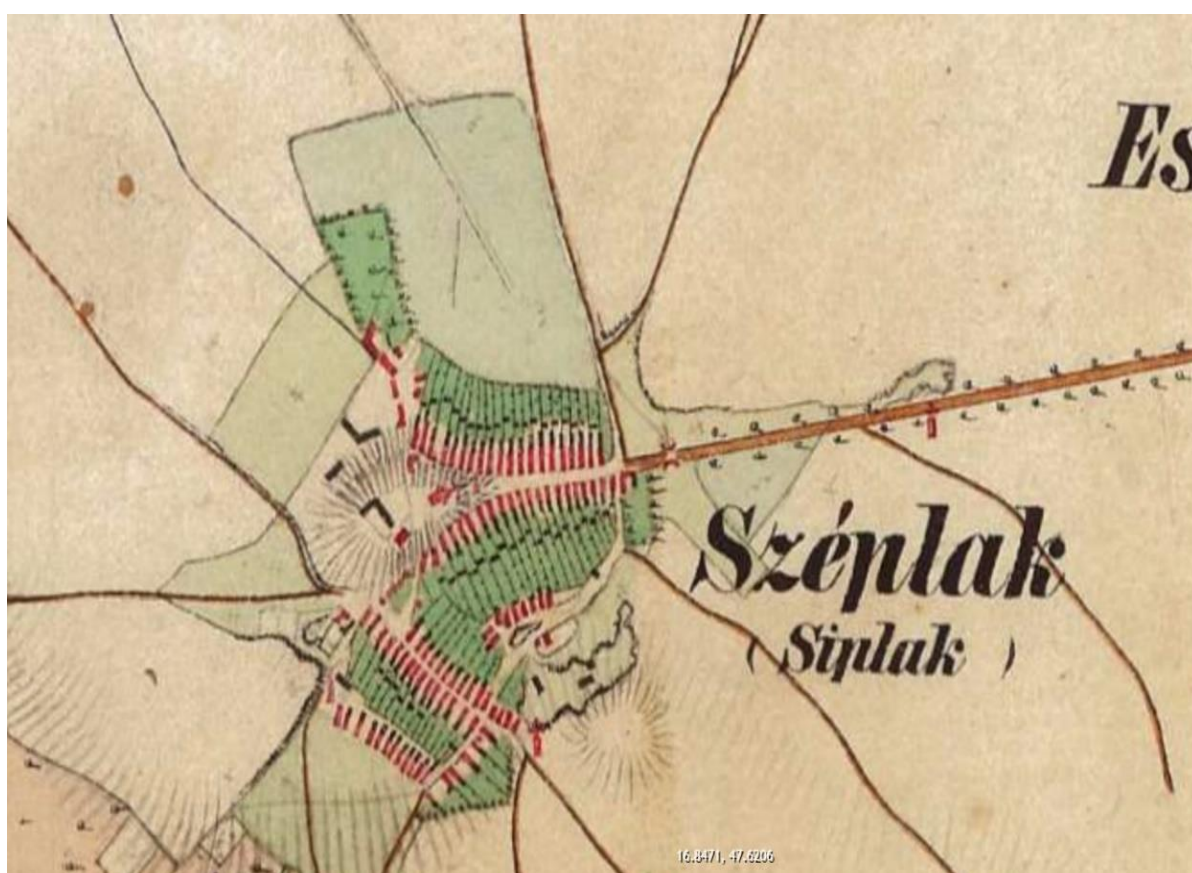
A Halom-domb a településtől délre kiváló agyagot kínált, s ez alapozta meg a helybeli téglagyárat. A nagy anyagnyerő gödrök mára bányatavakként gazdagítják a tájat. A szájhagyomány szerint - ezt egy 1262-ben keletkezett levél is megerősíti - jobbágmegmozdulás volt a községben a hetivásár-tartási jog megvonása miatt. Beszél a szájhagyomány arról is, hogy Zsigmond király korában a széplaki jobbágyok a dézsma megtagadásakor is a Halom-dombra vonultak, emiatt vezetőiket ötven botütéssel sújtották.

A Lóránt-domb feltárásával Bella Lajos soproni muzeológus foglalkozott. A dombot feltehetően a Fertő ölelte körül. Innen származik a dűlő mai neve: Alsósziget.

A feltáráskor bronz díszű, agyagbögre került napvilágra. Feltárt az ásatás egy kelta települést is, mely a felszíntől három méter mélységben ma is megtalálható.

A Templom-domb, a község harmadik dombja egykor búvóhelyül is szolgált. A szájhagyomány szerint a domb alatt alagutak húzódnak. A monda szerint a tatárok megtanultak magyarul, előcsalták a község lakóit az alagútból, rabszíjra fűzve hajtották el őket a jelenleg Bíró-dombnak nevezett részről.

Az Eresztén-domb, a község egykori negyedik dombja területén ma is megtalálhatók a szőlő és gyümölcstetvények. Mára 750 évesnél is régebbi az a legkorábbi ismert oklevél, amely a falu nevét Siplak néven említi. 1250. február 16-án keletkezett, amelyben Osl Miklós birtokrészeit, így Széplakot is öt részre felosztják. Majd ezt követi egy 1261-ben íródott oklevél, amit a győri káptalan előtt hitelesítenek, mely Széplak hatodrészesének elzálogosítását rögzíti.

Második Katonai Felmérés (1806-1869)

Legrégibb birtokosa tehát az Osl nemzetség volt, de a falu sokszor cserélt gazdát. A XIII-XIV. században földesúri vámszedőhelyként tartották nyilván Széplakot, ebben az időszakban már az Esterházyaké volt a település.

1682-vel Széplak történetében új fejezet kezdődik, amikor Széchényi György érsek zálogba vette Esterházy Pál nádortól a kastélyt a hozzá tartozó földekkel és majorokkal együtt, így Széplak a Széchényi-nemzetség lakhelyévé válik közel egy évszázadon át.

Ennek a nemzetségnek a története az 1751-ben itt született Széchényi Ferenc révén összeforrt a magyar történelemmel is.

Szülőháza, a kastély, egy emeletes, egymásra merőleges szárnyakból álló épület már állt, mikor ide költöztek, és az ő idejükben nem sokat változtattak rajta, de vele szemben a falu templomát újjáépíttette a család. Széplakot kultúrközponttá alakították, neves politikusok, zenészek is megfordultak itt, a Fertő-mellék gazdag települése volt. A Széchényi család a hitbizományi szerződés értelmében 1771-ben hagyta el Szép-lakot, és Nagycenkre költözött, a kastélyt ezután a visszatért Esterházyak gazdasági épületté, magtárrá alakították.

A kiegyezés után, 1880-ban épült a téglagyár, kiépültek a vasútvonalak, prosperált a mezőgazdaság is. Az 1. világháború és a Tanácsköztársaság időszakában ez a falu is elszenvedett veszteségeket, de adottságainak, lakói szorgalmának köszönhetően újból gyarapodott, egészen a 2. világháborúig, majd a kommunista diktatúra, a hidegháború időszaka okozott ismét visszaesést, elzártságot.

Az 1989-es rendszerváltozás Fertőszéplak életében is új fejezetet nyitott, ismét fejlődik a település, a mezőgazdaság mellett saját ipara van, új lakóházak is épülnek.

A település főutcája egykor....

2008-ban

...és ma

FERTŐSZÉPLAK TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

3 ÖRÖKSÉGÜNK, VÉDETT ÉRTÉKEINK

Mária oszlop - Nagy Lajos utca

MŰEMLÉKEK

Hősök tere - Római katolikus templom

A római katolikus Mindenszentek templom valószínű XI. századi alapokon álló egyhajós, hatszögzáródású K-i tájolású elválasztott szentélyű kéttornyú barokk templom, mely 1728-35 között épült. A templom boltozatán XVIII. századi freskókat találunk, oltárai, szószéke, egyéb berendezései az 1730-as évekből való műves barokk alkotások.

Hősök tere - Szent Anna szobor Nepomuki Szent János szobor a Mindenszentek templom előtt - 1750 körül készültek

Hősök tere – barokk Kálvária, 1736-67

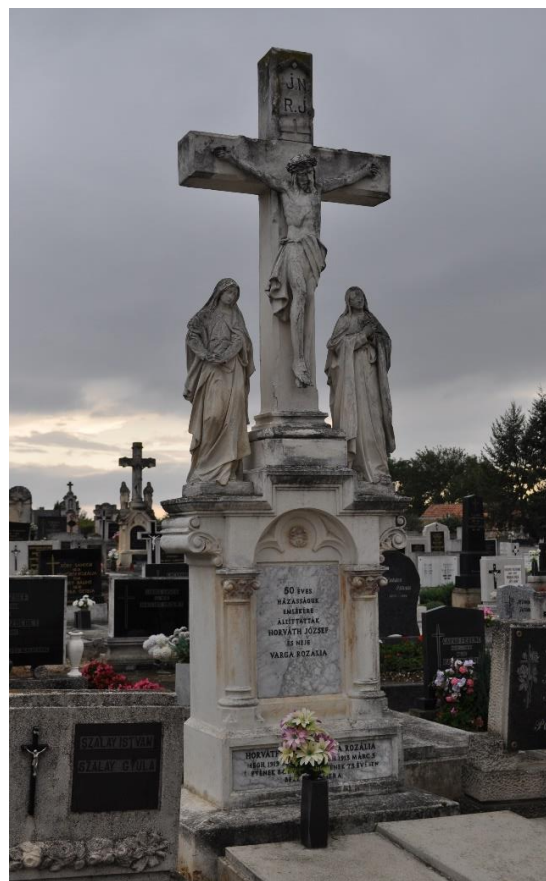

Hősök tere - Jézus Szíve kálvária

Szentháromsága oszlop

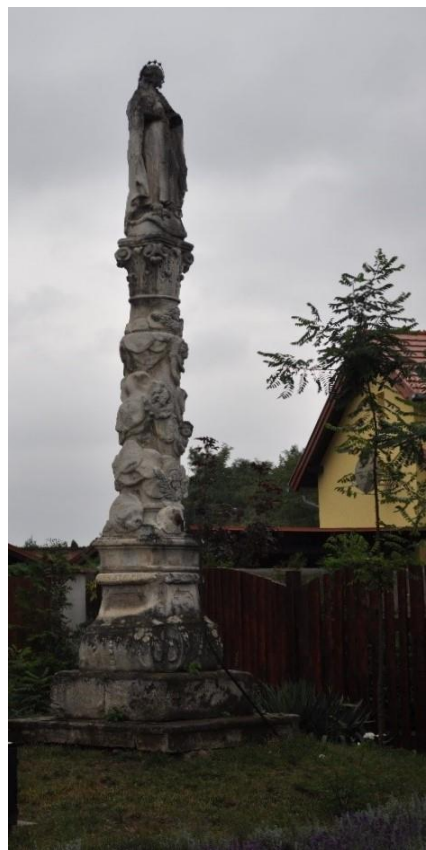

Soproni utcai temető- sírkő

Kossuth Lajos utca Szent József szobor

Immaculata szobor

Az egykori kastélyt a XVIII. század végén az Esterházyak magtárrá alakították át.. Az épület „L” alaprajzú, főhomlokzatával, kelet felé tágas udvarra néz. A homlokzat díszje a kora barokk díszkapuzat. A kapuzat tábláján az alábbi felirat olvasható: „Ebben az épületben született 1754. április 29-én Széchényi Ferenc a Nemzeti Múzeum alapítója a legnagyobb magyar édesapja. Örökös tiszteletből: Fertőszéplak lakói a Millennium évében.”

Magtár, volt Széchényi kastély, 80 hrsz.

MŰEMLÉKI VÉDETTSÉGŰ LAKÓÉPÜLETEK

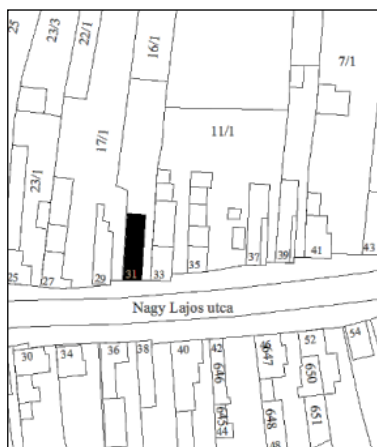
Fertőszéplakon a Nagy Lajos utca 31-39. sz. alatt található az öt tájház, amely a Fertő menti paraszt-barokk építészet szép példája. A 19. század végén épített széplaki utcasor legszebb öt épülete oromfalas és tornácos. A jellegzetes fűrészfogas beépítés a Kisalföld népi építészetének remeke.

Nagy Lajos u. - utcakép 1960

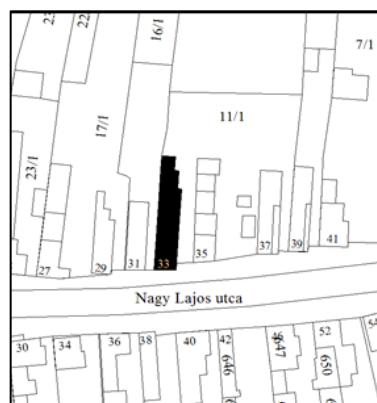

2017

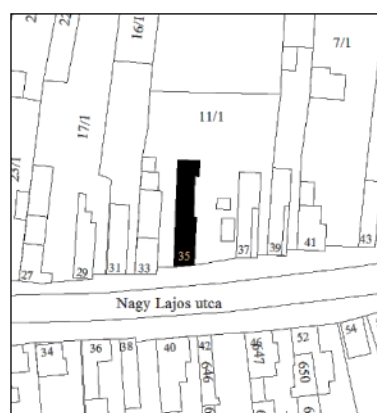

Tájház,
Nagy Lajos utca. 31.
16/1 hrsz.

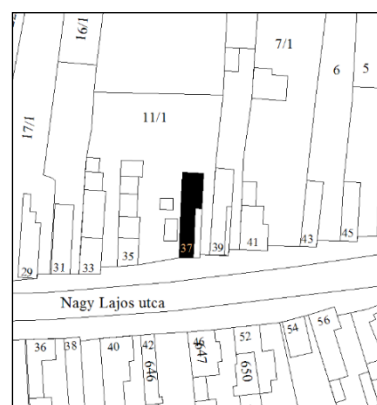

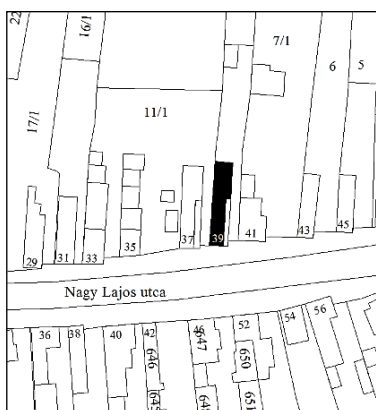
Tájház,
Nagy Lajos utca 33.
11/1 hrsz.

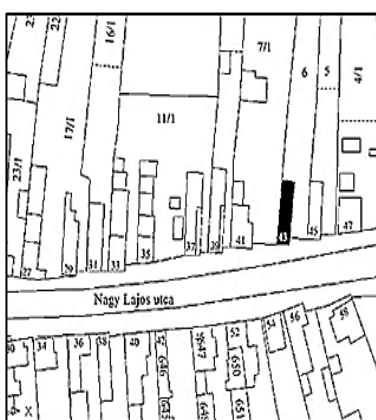
Tájház,
Nagy Lajos utca 35.
11/1 hrsz

Tájház,
Nagy Lajos utca 37.
11/1 hrsz.

Tájház,
Nagy Lajos utca 39.
8/1 hrsz.

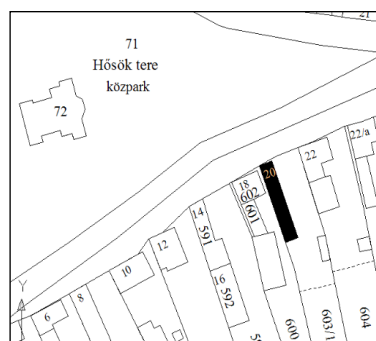

Nagy Lajos utca 43.
lakóépület,
6 hrsz.

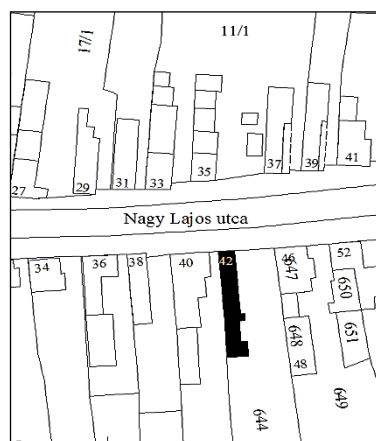

Nagy Lajos utca 45.
lakóépület,
5 hrsz.

Nagy Lajos utca 20.
lakóépület,
603/1hrsz.

Nagy Lajos utca 42-44.
lakóépület,
645-646 hrsz.

Nagy Lajos utca 52.
lakóház hátsó traktusa
656hrsz.

HELYI VÉDELEMMEL RENDELKEZŐ ÉPÜLETEK, EMLÉKEK

Soproni út 11.
lakóépület,
221 hrsz.

Soproni út 13.
lakóépület,
222 hrsz.

Soproni út 19.
lakóépület,
225 hrsz.

Soproni út 21.
lakóépület,
226 hrsz.

Soproni út 25.
lakóépület,
228 hrsz.

Soproni út 29.
lakóépület,
230 hrsz.

Soproni út 31.
lakóépület,
231 hrsz.

Soproni út 20.
lakóépület,
253 hrsz.

Rákóczi Ferenc
utca 13.
lakóépület,
215 hrsz.

Rákóczi Ferenc
utca 9.
lakóépület,
213 hrsz.

Petőfi Sándor
utca 16.
lakóépület,
296 hrsz

Kossuth Lajos
utca 12.
lakóépület,
406 hrsz.

Nagy Lajos
utca 22.
lakóépület
604 hrsz.

Gyár utca 5.
lakóépület.
527 hrsz.

Gyár utca 8.
lakóépület,
534 hrsz.

Szent István utca 8.
lakóépület,
345 hrsz.

Nagy Lajos utca 14.
lakóépület,
593hrs.

Nagy Lajos utca 15.
lakóépület,
41/1 hrsz.

Nagy Lajos utca 19.
lakóépület,
37/1 hrsz.

EMLÉKEK

I. világháborús emlékmű, 71 hrsz.

II. világháborús emlékmű, 71 hrsz.

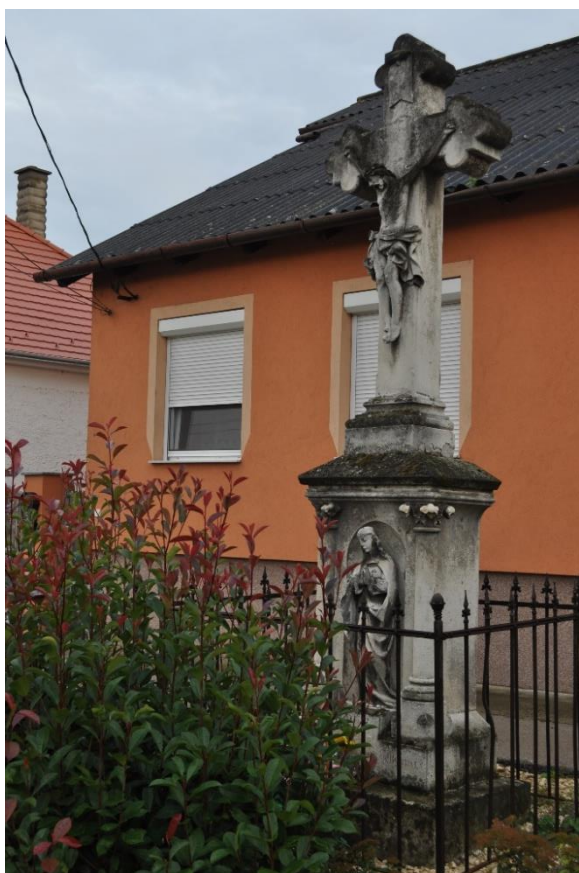

Soproni úti fészület, 245 hrsz.

Kossuth Lajos utcai fészület, 419 hrsz.

Nagy Lajos utca - fészület, 602 hrsz.

A helyileg védett emlékeken túl az FHNPI által nyilvántartott egyedi tájértékű emlékek még az iskolaépület a Petőfi utca végén lévő Piéta, egy egyszerű fészület és egy óriás lombkoronájú idős diófa Szabadság utcában, a Kossuth utca déli szakaszán a tájban csodálatosan elhelyezkedő fészület és a mellette álló hatalmas vadgesztenyefa.

Díszes homlokzatú egyszintes iskola épület, Soproni út 1. 74hrs.

Piéta, Petőfi Sándor utca 041/1 hrsz.

Feszület, Szabadság utca 505hrsz.

Óriás koronájú idős diófa
Szabadság utca 538hrsz.

Feszület és védett vadgesztenye fa a Kossuth Lajos utca külterületi végén

JÓ PÉLDÁK: a teljesség igénye nélkül néhány olyan nem védett épület, amely megőrizte a hagyományos arculati karakterjegyeket:

Nem védett, de mégis szépen karbantartott épület, karakteres vakolathímekkel, keretező szalagokkal, hagyományőrző ablakokkal és kapuval

Nem védett, de példaadón felújított karakteres épület, hagyományőrző színezéssel és anyaghasználattal.

HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÍTMÉNYEKRE VONATKOZÓ ELŐÍRÁSOK

A helyi védelem alatt álló épületek helyreállításánál, átalakításánál és bővítésénél az épület jellegzetes tömegét, tömegkapcsolatait eredeti formában és arányban kell fenntartani. Bővítés esetén a meglévő és az új épülettömegek arányainak és formáinak illeszkedniük kell egymáshoz.

Az épület közterületről látható homlokzatán – amennyiben az eredeti állapotot őrzi – nem változtatható meg:

- a homlokzat felületképzése
- a homlokzat színezése, kivéve az eredetileg egyszínű homlokzatok fehér színűre vakolása
- a homlokzat vízszintes és függőleges tagoló elemei
- a nyílászárók elhelyezése, mérete és formája, keretezése, jellegzetes szerkezete, anyaga, az ablakok osztása
- az oromzat díszítő elemei, a füstnyílások, a szoborfülkék, az oromzat síkjából kiemelkedő vakolatsávok
- a tornác kialakítása, a mellvéd létrehozásának kivételével
- a tetőzet szerkezete, formája, a héjazat anyag- és színhasználata

Az épület közterületről látható homlokzatán a nem az eredeti állapotot őrző elemek megváltoztatása abban az esetben lehetséges, amennyiben - szakértő által igazoltan - az átalakítással az eredeti formavilághoz közelebbi állapot jön létre.

Az alaprajzi elrendezés – különösen a fő tartószerkezetek, főfalak, belső elrendezés elemei, valamint a meghatározó építészeti részletek és szerkezetek megőrzendőek.

Tetőtéri ablak csak a tetőhéjazat síkjában alakítható ki. A közterületről hangsúlyos látványként megjelenő véghomlokzaton tetőtéri ablak nem alakítható ki.

A tetőzet héjazata nem színezett, hagyományos típusú agyag cseréptető lehet.

Az épület utcai homlokzati síkjánál hagyományosan egy tornácoszlop-közzel beljebb ugratott kerítés és kapuzat az utcai homlokzat síkja felé nem helyezhető át.

A kerítés és kapu – az azt támasztó oszlopok, kapulábak kivételével – 2,0 m-nél magasabb nem lehet.

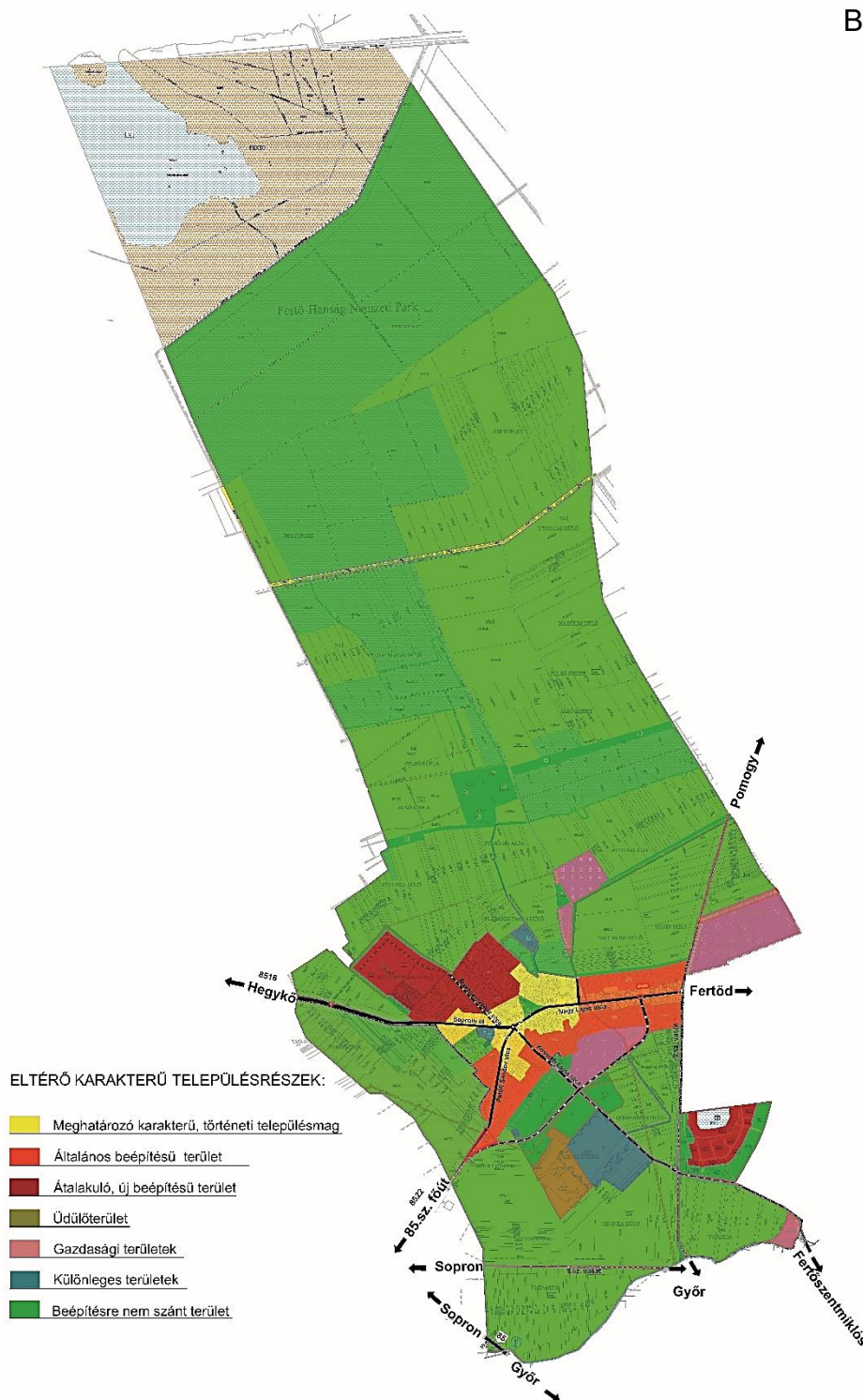
A kerítés tömör, nem áttört, fehérre vakolt színű lehet. A kapu anyaga fa, színezésénél a védett épület homlokzatának, nyílászáróinak színezéséhez illeszkedő színárnyalatok használhatóak.

A helyi védelem alatt álló épületek közterületről látható homlokzatán kereskedelmi célú reklám, valamint műszaki berendezés (klímakészülék, parabola antenna) nem helyezhető el.

A helyi védelem alatt álló építménynek és telkének használata a védett értéket nem veszélyeztetheti.

4 TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

A TELEPÜLÉS TELJES KÜL- ÉS
BELTERÜLETE

FERTŐSZÉPLAK BELTERÜLET

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK:

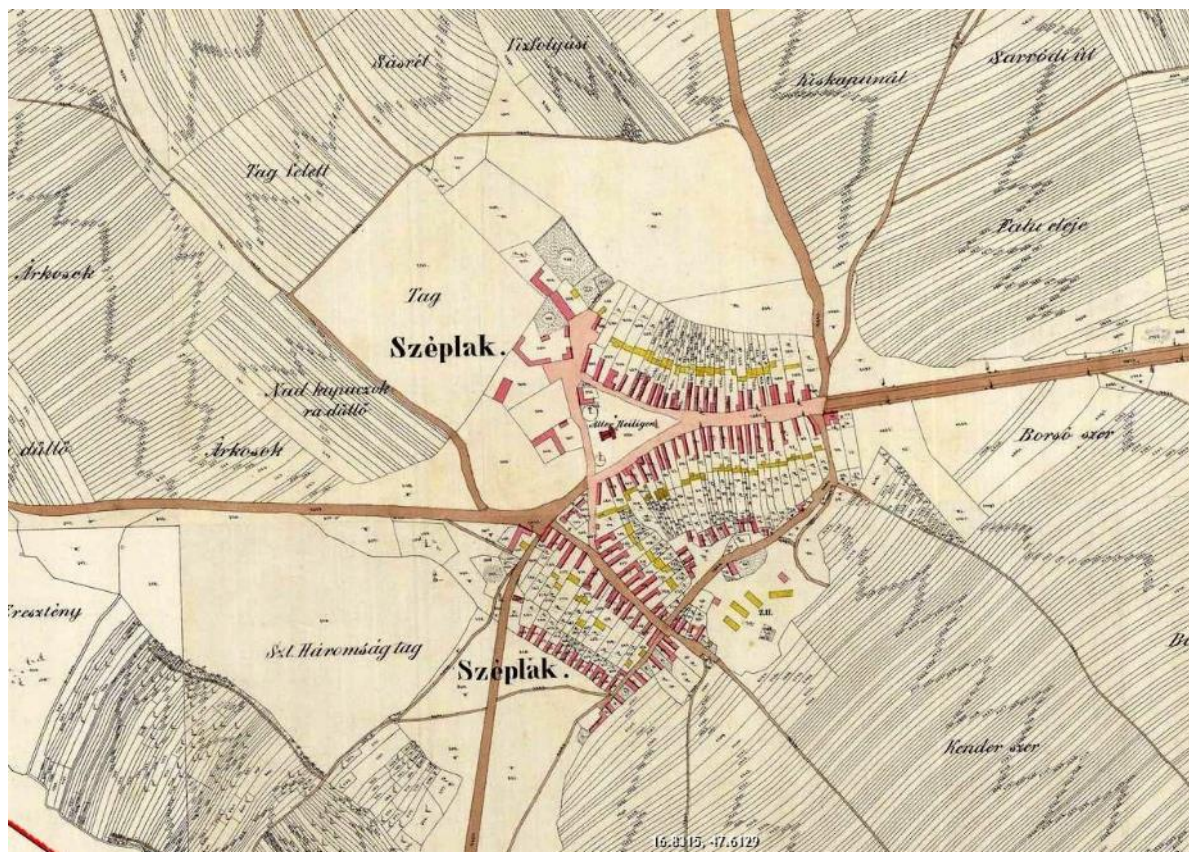
- Meghatározó karakterű, történeti településmag
- Általános beépítésű terület
- Átalakuló, új beépítésű terület
- Üdülőterület
- Gazdasági területek
- Különleges területek
- Beépítésre nem szánt terület

5.1 MEGHATÁROZÓ KARAKTERŰ, TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSMAG

Fertőszéplak történeti településmagja sok a Fertő-táji épületkaraktert máig hordozó-megőrző épülettel rendelkezik, amit az „Örökségünk, védett értékeink” c. fejezet részletesen dokumentál. Ezt a történeti településrészt az építészeti örökség, a világörökségi arculat védelmére szolgáló **kiemelt jelentőségű terület**ként szükséges kezelni.

Ez a terület a főutca, a Nagy Lajos utca Szabadság utcai kereszteződésétől nyugat felé húzódó szakasza, a Hősök tere környezete, a Soproni út és a Szent István utca. Ez a történeti településmag már a kataszteri felmérésen is jól kirajzolódik. A mai napig itt maradt fenn a legtöbb hagyományos karaktert őrző épület. A gondos törődésnek köszönhetően szépen megőrződtek a mai tájház-együttes házai, melyek különleges egyediségét már a XX. század 30-as éveiben felfedezték, és publikálták is a népi építészet neves kutatói, mint Padányi Gulyás Jenő építész és társai. Számos szépen felújított, jól karbantartott, „csak” helyi védettségű épület is található a területen. Itt még nagyrészt megmaradt a keskeny, hosszú telkes hagyományos beépítés fűrészfogas utcavonallal. Túlnyomó részben oromzatos, földszintes, tornácos, „hosszú házak” találhatók itt, a hagyományos díszítő kincset őrző tömör utcai fakapukkal, zárt keskeny oldaludvarokkal, hátrébb gazdasági épületekkel. Új épület beillesztésekor, vagy meglévő épületnél a mai bővítési-felújítási műszaki elvárások kielégítésekor is olyan megoldások alkalmazása szükséges itt, melyek a kialakult településszerkezet megőrzése érdekében maradéktalanul figyelemmel vannak az alábbi példákön bemutatott, az általános karakterbe sorolt területekénél szigorúbb alkalmazkodást megkövetelő építészeti követelményekre, arculati szempontokra.

A történeti településmag az 1856-57 évi kataszteri felmérésen

A TERÜLET JELLEGZETES UTCAKÉPEI

Nagy Lajos utca

Nagy Lajos utca

Nagy Lajos utca

Nagy Lajos utca

Szent István utca

Szent István utca

TELEPÍTÉS

A házak mindig a meghatározott történeti oldalhatárra és beépítési vonalra, jellemzően az utcavonalra épüljenek.

ÉPÜLETMAGASSÁG, TETŐHAJLÁSSZÖG

A területen mára kialakult utcaképben, mely közel egységes magasságú és tetőhajlású földszintes, épületekből áll. Nem elfogadható eltérő tetőhajlásszögű vagy eltérő szintszámú, esetleg kiugróan magas épületrészek megjelenése. Akkor sem, ha a számított építménymagasság matematikailag ezt lehetővé tenné. 40-45 fokos hajlású magastető készülhet, a tető legnagyobb szélessége legfeljebb 8,0m legyen.

TETŐFORMA

A szomszédos épületek, a közvetlen környezet tetőidoma inak formai és szerkesztési elvét hasonló megoldással kell követni. Az utcai oromfalas magastetős főtömeghez kapcsolódódó kisebb kereszt nyerges, vagy lapostető kiegészítő épülettömeg a teljes tetőfelület legfeljebb 25 %-a legyen, az utcai homlokzati síktól legalább 6m-re, vissza-húzottan, arányos tagolással. A tetőfedés kizárólag cserépből készüljön.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEZÉS

A homlokzatok és tetők esetében javasolt a mértéktartó egységeség: a vakolt, fehér, vagy világos színű homlokzat felületek, s a természetes, hagyományos tető fedési anyagok az agyag cserépfedés használata. Kerülendő a környezet idegen, művi, túlzó színek mind a homlokzat felületeken, mind a tetőkön.

HOMLOKZAT DÍSZEK

Az utcai homlokzatok fontos arányképző elemei a nyílászárók, a kapcsolódó fehérre meszelt vakolatdíszekkel, keretezésekkel együtt. A vakolatdíszeket meg kell őrizni, eredeti állapotukba helyreállítani, karbantartani.

TORNÁCOK

az arányos vonalú boltívekkel, masszív, válltagozatos vakolt téglaoszlopokkal kialakított tornácok a mai lakásfunkcióhoz is hasznosan kapcsolódó, hangulatos, védett átmeneti teret képeznek az utca és az oldalkert felé.

NYÍLÁSZÁRÓK

A meglévő, hagyományos utcai homlokzati nyílászárók őrzendők, megtartandók. Nyílászáró-korszerűsítés szándéka esetén legalább a homlokzati külső ablak-szárnyakat az eredetivel azonosan fa anyagból, a hagyományos ablakosztással kell elkészíteni, vagy ott az eredetit felújítani és megtartani. Amennyiben erre építetői igény van, új épületeknél javasolt a rejtett redőnytokos vagy fatáblás / zsalugáteres árnyékoló-szerkezetek alkalmazása. Utólagos felszerelésű műanyag redőnytok nem kívánatos az utcai homlokzatokon.

A padlástér beépítési igénye esetén, a tetőtéri helyiségek bevilágítására tetősíokban fekvő ablak alkalmazása javasolt.

KAPUK, KAPULÁBAK

Az utcai kerítés a történeti minta szerint a főépület homlokzatához kapcsolódó, tömör, falazott-vakolt jellegű legyen, javasolt legnagyobb magassága 1,80 m. A kapukat magukba foglaló, cserépsapkával fedett kapulábak, helyenként magasabb falazatok magassága a főépülethez igazodjon. A kapuszerkezetek kialakítása, díszítése is a hagyományos formakincs alkalmazásával, természetes anyagokkal történjen, a kapuszárnyak fából készüljenek.

MELLÉKÉPÜLETEK - a cserépfedésű magastetős, deszka burkolatos csűrök, pajták szépen zárják a tiszta udvart, s jól kapcsolódnak a hátsó kertek zöldfelületéhez is. A főfunkciót kiegészítő gazdasági (mellék-) épületek, építmények építészeti minősége, anyaghasználata ne térjen el a főfunkció épületétől. Javasolt a meglévő ilyen rendeltetésű épületek megőrző felújítása, vagy új építés esetén a történeti keresztcsűrös megoldás alkalmazása.

ZÖLDFELÜLETEK

A telken belül burkolt udvari felületeket (pl. térkő, éltégla) csak a minimálisan szükséges mértékben javasolt kialakítani. A zöldfelületeken a szükséges benapozásra, az esetleges későbbi szomszéd-árnyékolási problémákra is gondolva, figyelemmel és előrelátással kell eljárni a lombkoronát növelő fás szárú növényzet telepítésekor, szűk udvarokban jó megoldás a futónövényzet, pl.: szőlő.

5.2 ÁLTALÁNOS BEÉPÍTÉSŰ TERÜLET

Általános beépítésűek a település magterületét körülvevő területek. Ide tartozik a Nagy Lajos utca Fertőd felőli szakasza, amerre a település bővült, és ahol már nagy számban található olyan új épületek, amelyek már nem őrizték a hagyományos beépítést. Itt a legegységesebb képet a négyzet alaprajzú sátozott épületek alkotják. Ezek viszonylag egy időben épülve azonos karakterrel egységes utcaképet adnak, s az is látszik, hogy utóbb oldalirányú vagy hátsófronti bővítéssel használhatóságukat is növelni tudták a tulajdonosok. Sajnos a későbbi beépítések a „pillanatnyi divatnak” megfelelően épültek, feledve-tagadva az értékes tradíciót. Utcával párhuzamos, vagy arra merőleges gerinccel, emelettel, tetőtérrel rendelkező nagy tömegű épületek, amelyek nem vették figyelembe a település arcúlati karakterét, sokszor még a szomszéd épületeket sem.

Ugyanezt a „kevert” beépítést találjuk a mag-területhez képest déli irányban, pl. a Petőfi utca és a Kossuth utca külső szakaszain is. Itt is váltakozva találunk még hagyományos, hosszú keskeny, utcai oromzatos, tornácos beépítésű házakat, az utca felé egy szobával, amin három ablak, van kettő az utca felé, egy pedig a bejárati árkádra nyitott, vagy a szélesebb telkeken utcával párhuzamos gerincű épületeket, ahol a két szoba néz az utcára általában négy ablakkal, ún. tengelyes homlokzattal, illetve újabb beépítésű vegyes képet mutató, nagyobb léptékű házakat.

Új épület beillesztésekor, vagy meglévő épületnél a mai bővítési-felújítási műszaki elvárások kielégítésekor is olyan megoldás alkalmazása szükséges itt, melyek a kialakult településszerkezet megőrzése érdekében megpróbálja a településképi harmóniáját helyre állítani, egységesebb utcaképek kialakításával.

Felújításnál fontos a hagyományos karakterjegyek figyelembevétele, a természetes anyagok, színek használata. Szép példa a területre jellemző kapuforma megőrzése.

JELLEGZETES UTCAKÉPEK

Nagy Lajos utca eleje

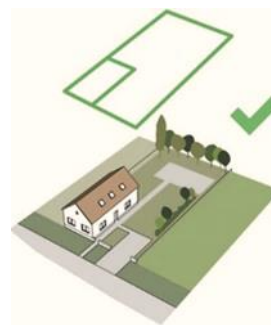
Kossuth Lajos utca eleje

Szabadság utca

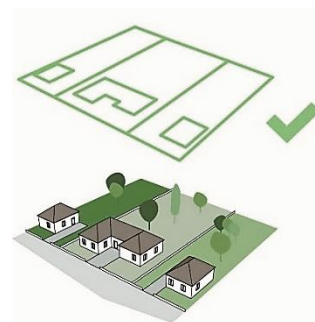
TELEPÍTÉS

A beépítés utcai építési vonalát a szomszédos épületekhez is alkalmazkodva meg kell tartani. Földszintes, vagy földszint + tetőtér beépítéses házak építhetők, jellemzően oldalhatáron álló beépítéssel. A kialakult telek-mérettől eltérő, pl. összevonással kialakuló területen sem épülhet a környező épületektől eltérő léptékű épület.

MAGASSÁG, TETŐHAJLÁSSZÖG, TETŐFORMÁK

A közel egységes magasságú és tetőhajlású épületekből álló utcaképben nem elfogadható a látvány harmóniáját megbontó, eltérő szint számú, vagy kiugróan magas épület részek megjelenése, akkor sem, ha a számított építmény-magasság matematikailag ezt lehetővé tenné. Alacsonyabb gerincű kereszt-nyerges, esetleg kisebb lapos tetős kapcsolódó épülettömegek elképzelhetők, az utcai homlokzati síktól vissza-húzottan, arányos tagolással. A tetőformák illeszkedjenek a környezetükben lévő épületekhez. A tető hajlásszög min. 40 fokos hajlású lehet. A tető héjazata cserépfedés legyen.

Kisebb arányban, kiegészítő építészeti elemként korcolt fémlemez, vagy üvegtetős fedés, napelem is megengedett. Bitumenzsindely, síkpala vagy hullámpala anyagú tető egyáltalán nem készülhet.

HOMLOKZATKÉPZÉS ANYAGHASZNÁLAT

Legnagyobb arányban fehér, vagy világos színű vakolt felület képzés javasolt, melyhez kisebb kiegészítőként látszó beton-, természetes kő vagy téglaburkolat, faburkolat is kapcsolódhat. Kerülendők a környezet idegen, művi, túlzó színek mind a homlokzat felületeken, mind a tetőkön

NYÍLÁSZÁRÓK

Felújítás esetén fontos a meglévő, hagyományos utcai homlokzati nyílászárók megtartása és karbantartása. Nyílászáró korszerűsítés szándéka esetén legalább a homlokzati külső ablakszárnyakat az eredetivel azonosan fa anyagból, a hagyományos ablakosztással kell elkészíteni, vagy ott az eredetit felújítani és megtartani. Amennyiben erre építtetői igény van, javasolt a rejtett redőnytokos vagy fatáblás / zsalugáteres árnyékoló-szerkezetek, esetleg belső spaletta alkalmazása. Utólagos felszerelésű műanyag redőnytok nem kívánatos az utcai homlokzatokon. Új épületeknél is javasolt a korszerű, de hagyományos arányú fa nyílászárók alkalmazása

A tetőtéri helyiségek bevilágítására tetősíkból fekvő ablak alkalmazása javasolt.

KAPUK

Az utcai homlokzaton a jellegzetes keskeny telkeknél gyakran egyesül a kapu és a kerítés funkciója, ezek max. 1,80 m-es magasságából csak a tipikus falazott, oszlopok, kapulábak emelkedjenek ki. A kapuszerkezetek kialakítása is, akár a hagyományos formakincs alkalmazásával, akár azt felidéző modern formában, természetes anyagokkal történjen.

KERÍTÉSEK– A tömör kerítés-szakaszok vakolt falazatból, kőből, a kapuk fából készüljenek. A kerítés-mezők áttörtek legyenek lehetőleg természetes anyagból, vagy nyírott sövénnel, növény futtatással kombinálva.

MELLÉKÉPÜLETEK- Jellegzetes képei az udvaroknak a cserépfedésű magas tetős, deszka burkolatos csűrök, pajták. Fontos hogy a melléképületek hagyományos formakincsét megőrizzük. A főfunkciót kiegészítő épületek, építmények építészeti minősége, anyaghasználata ne térjen el a főfunkció épületétől. Javasolt a meglévő ilyen rendeltetésű épületek megőrző felújítása.

ZÖLDFELÜLETEK- A telken belül burkolt udvari felületeket (pl. térkő, éltégla) csak a minimálisan szükséges mértékben javasolt kialakítani. A zöldfelületeken a szükséges benapozásra, az esetleges későbbi szomszéd árnyékolási problémákra is gondolva, figyelemmel és előre-látással kell eljárni a lombkoronát növelő fák telepítésekor.

KARAKTERES RÉSZLETEK

Vakolás nélkül is igényes tagozatok, téglarchitektúra a téglagyár környékén.

(Gyár utca)

Tető-részletek:

A hagyományos habarccsal tapasztott, meszelt tetőélek, kémények ugyanolyan értékes elemei a látványnak, mint a gondos bádogos munkák.

Hagyományos formakincset használó új házak, természetes anyagok és színezés

ÁTALAKULÓ, ÚJ BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ 5.3

A település északi részén található, távlatban is tovább épülő, általános besorolású terület. Az itt található utcák, épületek nem mutatnak egyetlen, egységesen összefoglalható és követendő arculatot, inkább a történeti településmag épületeitől való építési időrendi és léptékbeli különbözőségük alapján kerültek ebbe a csoportba. Ugyanakkor itt is megtalálhatók olyan jól sikerült épületek, jellegzetes utcaképet adó „egymás mellettiségek”, értékes részletek, amelyek jó támpontul szolgálhatnak az illeszkedéshez a tervező számára, amikor új épület elhelyezésére, vagy meglévő épület átépítésére, bővítésére kerül sor ezeken a helyeken.

A település déli részén Fertőd vonalában kijelölt, még beépítetlen területre is, -ami a rendezési terven távlatban kertvárosias beépítésre van előirányozva-, az átalakuló, új beépítésű területre vonatkozó ajánlások vonatkoznak. Remélhetőleg azzal a különbséggel, hogy ott lehetőség lesz egy egységesebb karakterű beépítés létrehozására.

Foto: Holper Ferenc

Légi felvétel, előtérben a település északi felén lévő újabb beépítésű, folyamatosan fejlődő rész.

A terület látványa a tájban.

Ady Endre utca

Ady Endre utca

Hunyadi János utca

Arany János utca

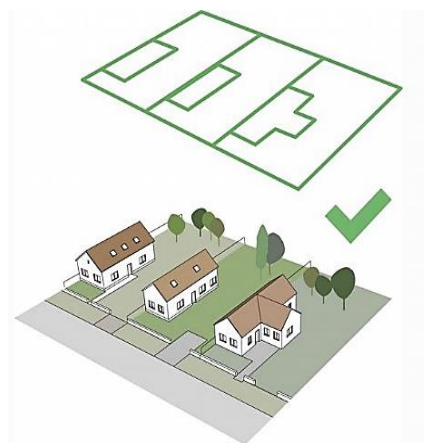
Arany János utca

Mátyás király utca

TELEPÍTÉS

Az egységes előkert méretét, a beépítés utcai építési vonalát a szomszédos épületekhez is alkalmazkodva meg kell tartani, az épületek hátrahúzása a telken nem megengedett. földszintes, vagy földszint+tetőter beépítéses házak építhetők, oldalhatáron álló beépítéssel

MAGASSÁG, TETŐHAJLÁSSZÖG, TETŐFORMÁK

A közel egységes magasságú és tetőhajlású épületekből álló utcaképben nem elfogadható a látvány harmóniáját megbontó, eltérő színszámú, vagy kiugróan magas épületrészek megjelenése, akkor sem, ha a számított építmény-magasság matematikailag ezt lehetővé tenné. Alacsonyabb gerincű keresztnyerges, esetleg kisebb lapos tetős kapcsolódó épülettömegek elképzelhetők, az utcai homlokzati síktól visszahúzottan, arányos tagolással. A tetőformák illeszkedjenek a környezetükben lévő épületekhez. a tetőhajlásszög átlag 40 fokos hajlású lehet. A tető héjazata cserépfedés legyen. kisebb arányban, kiegészítő építészeti elemként korcolt fémlemez, vagy üvegtetős fedés, napelem is megengedett. Bitumenzsindely, sík- vagy hullám pala anyagú tető egyáltalán nem készülhet.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Legnagyobb arányban világos színű vakolt felületképzés javasolt, melyhez kiegészítőként látszóbeton, természetes kő- vagy téglaburkolat, valamint faburkolat is elképzelhető.

NYÍLÁSZÁRÓK, KAPUK, KERÍTÉSEK

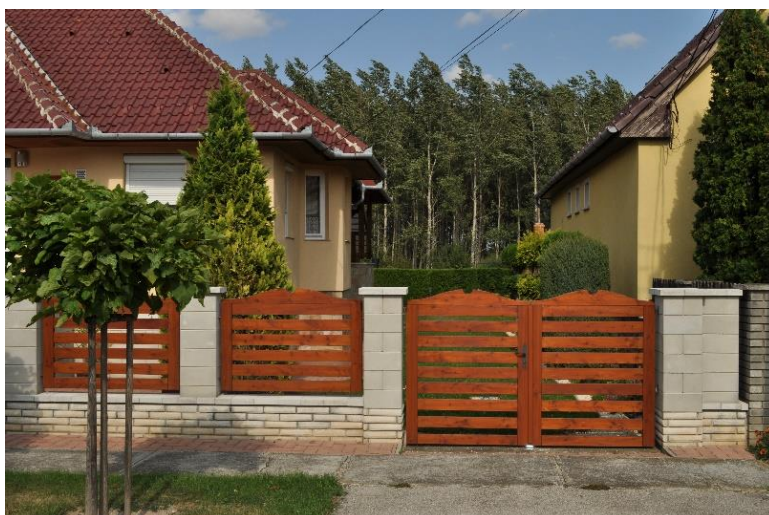

NYÍLÁSZÁRÓK

Új épületeknél is javasolt a korszerű, de hagyományos arányú fa nyílászárók és a rejtett redőnytokos vagy zsalugáteres árnyékoló-szerkezetek alkalmazása. A tetőtéri helyiségek bevilágítására tetősíkból fekvő ablak alkalmazása javasolt.

KERÍTÉSEK, KAPUK

A tömör kerítés szakaszok vakolt falazatból, kőből, a kapuk fából készüljenek. Max. 1,80 m magassággal. A kerítés mezők áttörtek legyenek lehetőleg természetes anyagból, vagy sövénnel, növény futtatással kombinálva. A kapu szerkezetek kialakítása is, akár a hagyományos formakincs alkalmazásával, akár modern formában természetes anyagokkal történjen.

MELLÉKÉPÜLETEK- a fő épülettel megegyező anyaghasználattal és igényességgel készüljenek.

JÓ PÉLDA- hagyományőrző homlokzati elemekkel megfogalmazott új lakóház

JÓ PÉLDÁK - karateres tömegformálás, ígéretes kísérletek a hagyományos
arculati elemek (tetőforma, oromfal, tornác, nyílások) kortársi értelmezésére

5.4 ÜDÜLŐTERÜLET

A település déli részén található horgásztavak területe tartozik ide. Üdülő épületek és horgász állások épülhetnek a területen és egyetlen kiszolgáló épület. Törekedni kell a rendeltetésükből fakadóan is hasonló nagyságú és karakterű, egymással harmonizáló, természetes anyagokat és színeket alkalmazó épületek kialakítására. Fontos a tájkép, a természeti életközösségek és élőhelyek védelme, mivel a horgásztavak területe védett ökológiai folyosó.

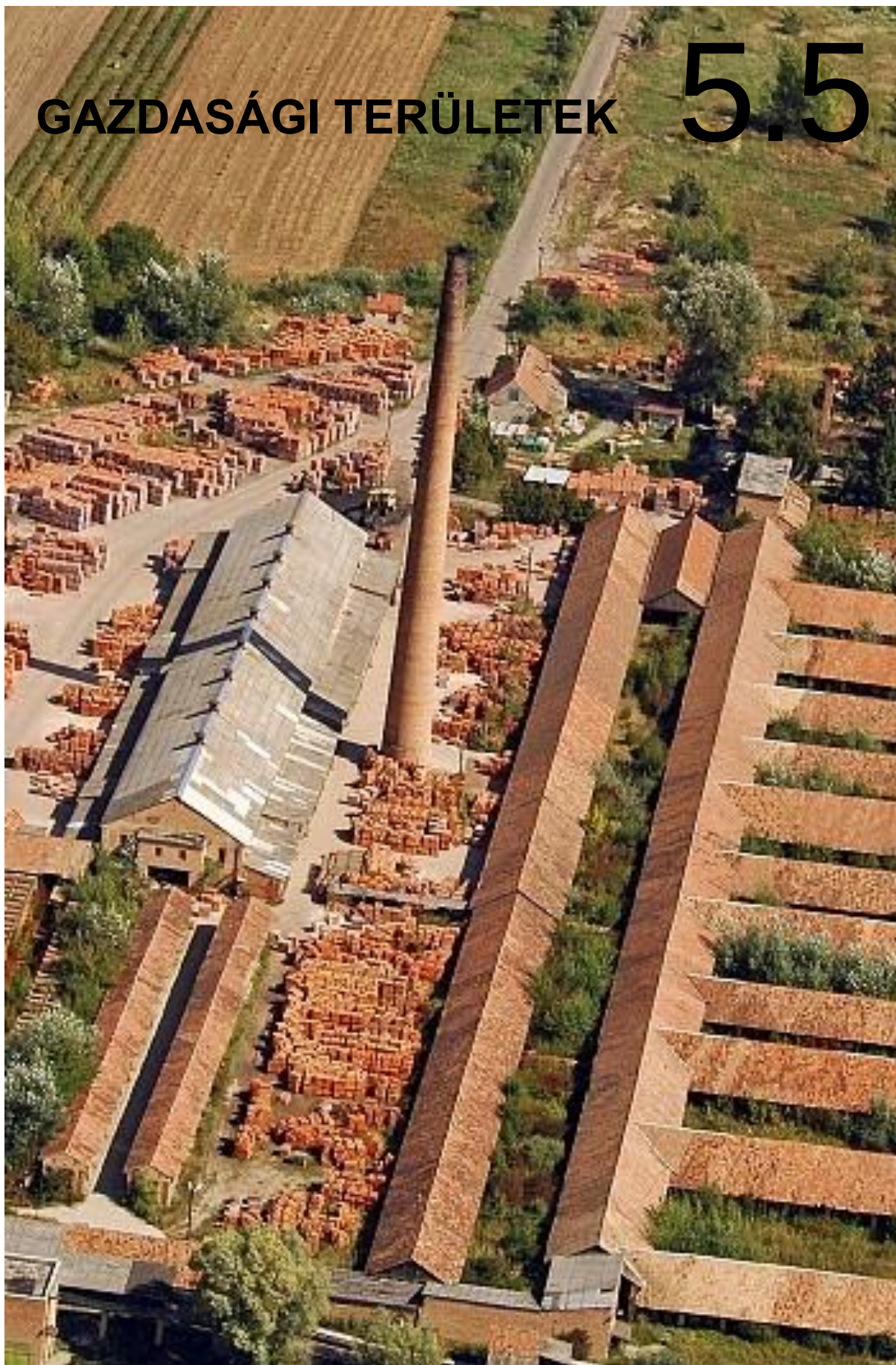
Légi felvétel az üdülő területről

Horgásztanyák

GAZDASÁGI TERÜLETEK

5.5

A gazdasági területek a kereskedelmi és szolgáltató ill. ipari területek. Az újabb telepítésű területek a település magtól távolabb kerültek kialakításra. Egyedül a régi téglagyárat érte el a déli irányban terjeszkedő település.

A VELUX gyár együttese a tájban – a nagy csarnokméretek ellenére az egységes magasság, a horizontális karakter, a világos homlokzat segítségével jól illeszkedik

A településkép védelme érdekében a tájba illesztés miatt, az ipari területeket őshonos fa és cserjefajokból álló takaró fásítással kell körül venni. Az ipari épületek határoló felületeinek színezése világos színű, szürke vagy matt zöld lehet.

POLIMA

Téglagyár

5.6 KÜLÖNLEGES TERÜLETEK

A településen lévő különleges területek: a temető, a sport terület, a bánya terület és a hulladékudvar területe beépíthetősége a HÉSZ-ben részletesen szabályozva van. A településkép szempontjából ezek a területek is rendkívül hangsúlyosak. Miután az egész település fokozottan védett természeti terület, ezért kiemelt figyelmet kell fordítani a tájkép, a természetes életközösségek és élőhelyek megővésére.

Ravatalozó a temetőkertben-, tájba illesztett épület

Sportpálya- az ex-lege védett láp mellett található

Agyagbánya terület - a horgásztavakkal együtt ökológiai folyosóként funkcionál

5.8 BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A településmagot, belterületet keretező külterület tartozik ide. Szabályozás szerint zöldterületek, mezőgazdasági területek, erdőterületek, vízgazdálkodási területek és maga a Fertő tó vízfelülete a nádassal.

A védett területeken épületet elhelyezni nem lehet.

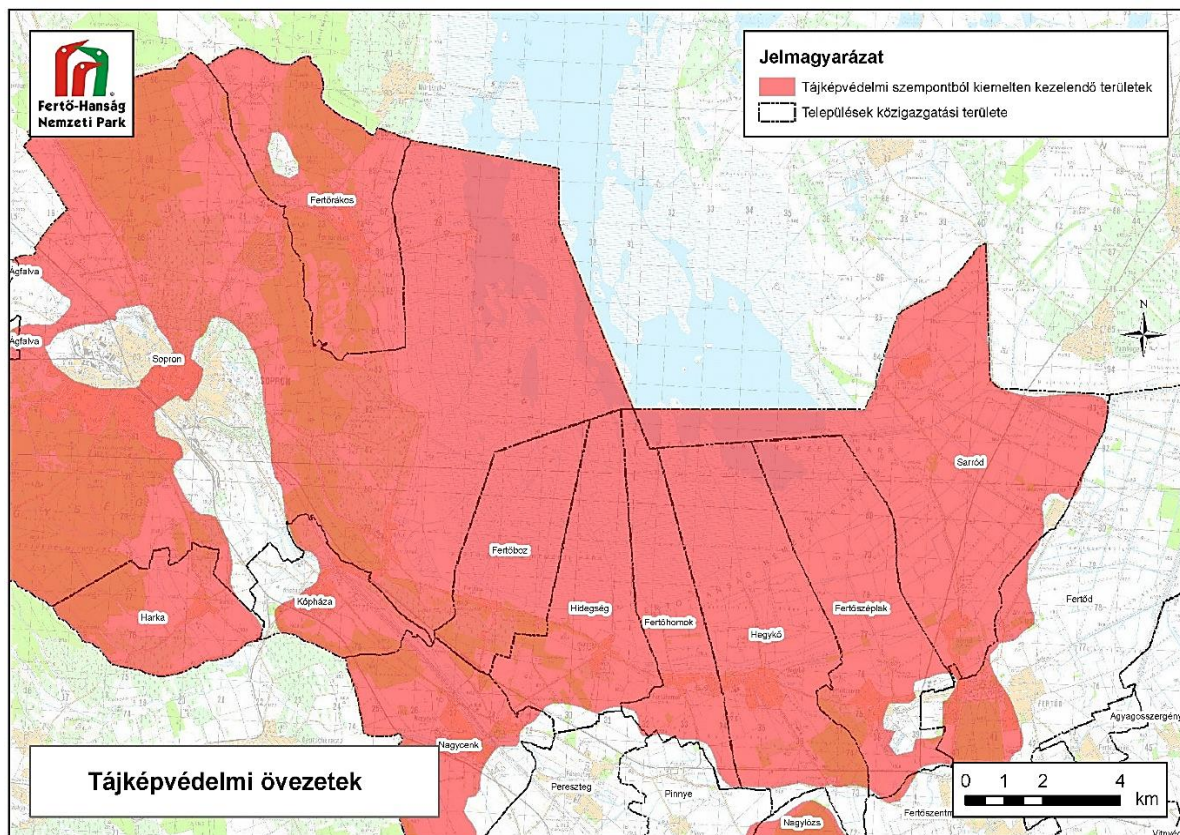
A nem védett területeken, ahol a szabályozás bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi épület elhelyezését, - miután szinte az egész település tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő-, bármilyen építésnél a legfőbb tényező a tájba illesztés, a kilátás, rálátás kérdése. Ezeket kell a tervezésnél nagyon érzékenyen kezelni, maximálisan szem előtt tartani.

Ex-lege védett láp 071/13,071/14 hrsz.
Paptag dűlő

A védett területek áttekintésére a Fertő-Hanság Nemzeti Park térképei alkalmasak, amelyeken jól látható, hogy, Fertőszéplak a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területekhez tartozik.

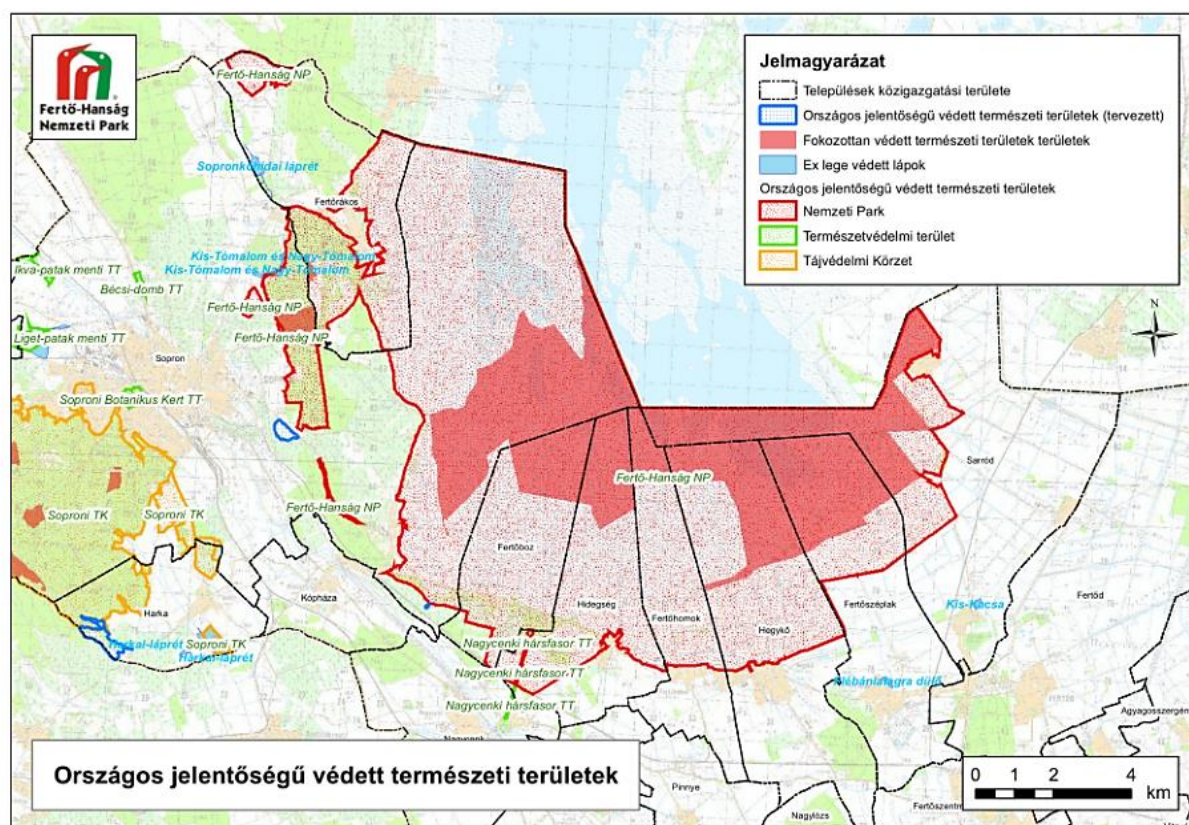

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság védett természeti területek digitális adatbázisának felhasználásával (verzió 14.0)

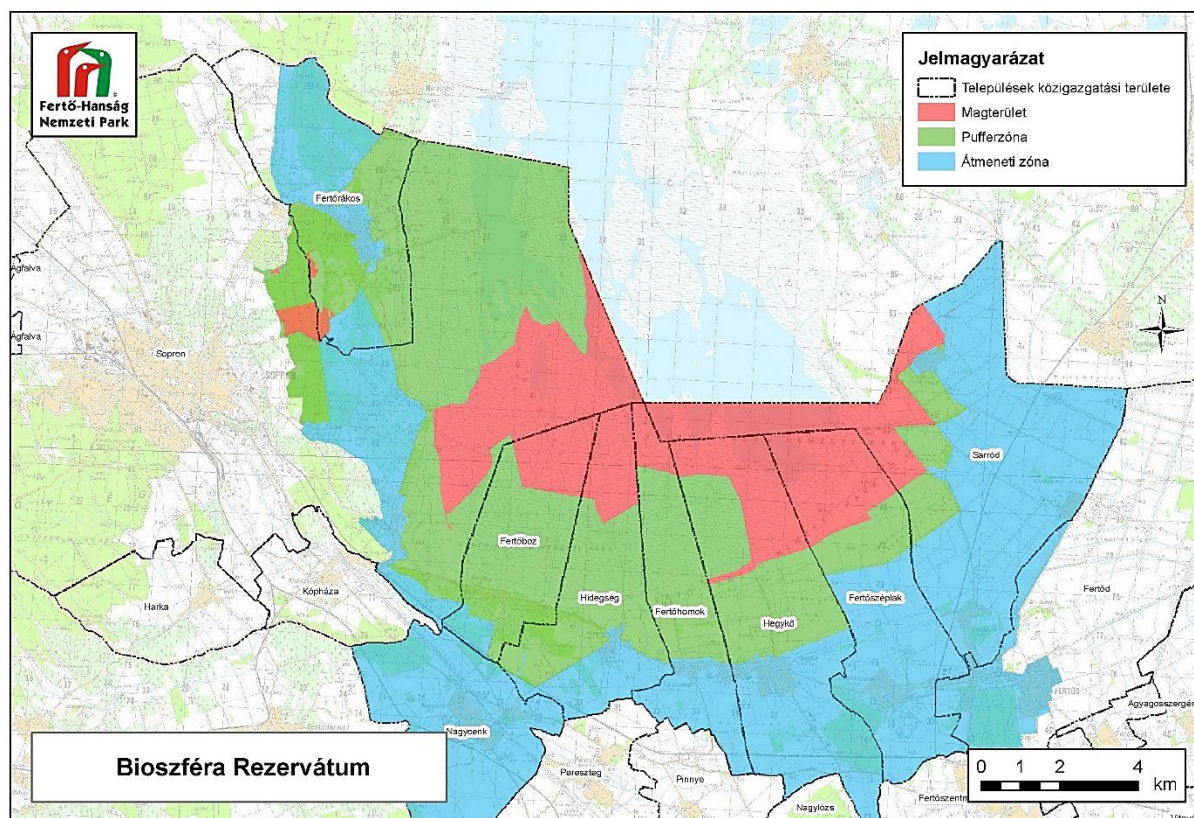
Az országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet része, amelybe a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak.

A település országos jelentőségű védett természeti területei a Fertő-Hanság Nemzeti Parkhoz tartoznak. Fertőszéplak közigazgatási területének északi része a Fertő-tó és nádasok, a fokozottan védett természeti terület.

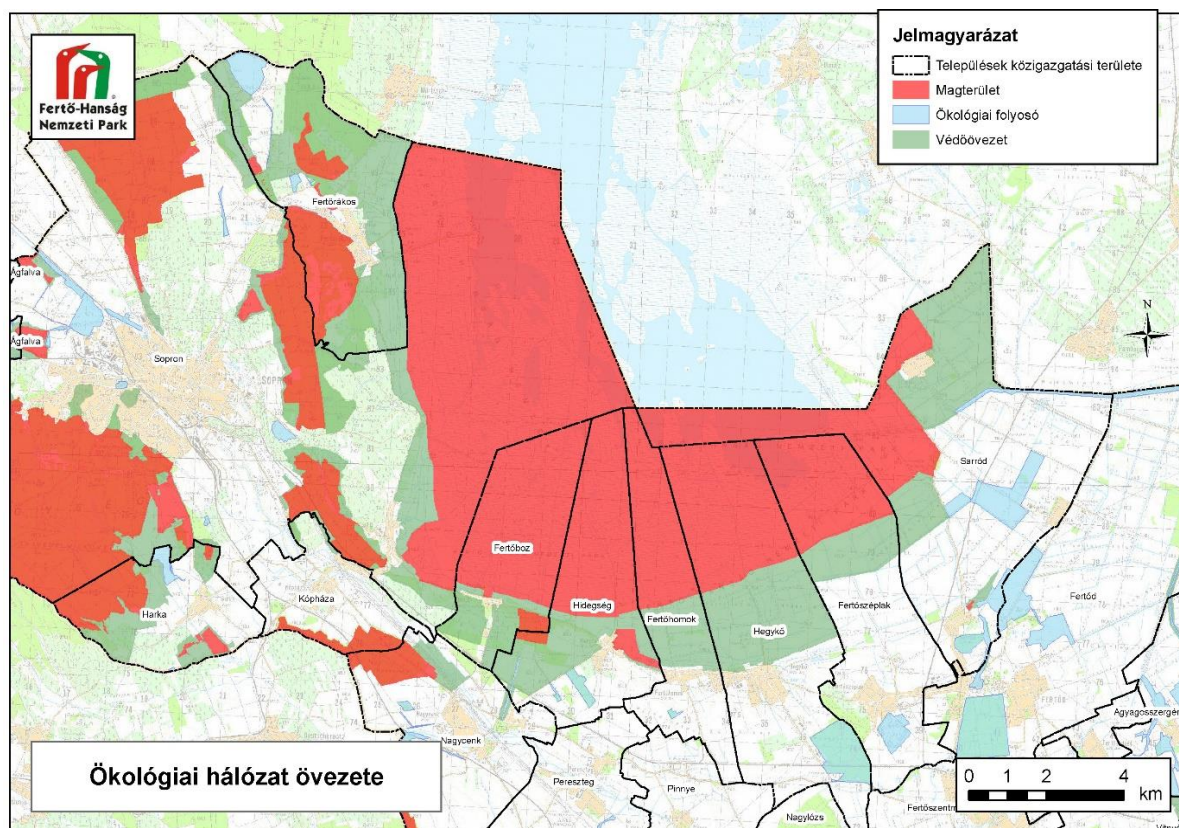
Fertőszéplak teljes közigazgatási területe 1979-től a Fertő-tavi Bioszféra Rezervátum része, ahol magterületeket, puffer zónákat és átmeneti zónákat is kijelöltek.

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság védett természeti területek digitális adatbázisának felhasználásával (verzió 14.0)

Fertőszéplak, a Fertő-tóval és a part menti településekkel együtt 2001-től az UNESCO világörökség része a „kultúr-táj” kategóriában. A táj a felvételt népi építészetével, műemlékeivel, az egymást követő civilizációk régészeti emlékeivel, szőlő- és borkultúrájával valamint változatos növény- és állatvilágával, és ezek máig megőrzött létével érdemelte ki. A kezdetektől fogva mind a mai napig a tájjal harmóniában élő ember kultúrája jelentette az UNESCO részére történt világörökségi előterjesztésnek az a fő indokoló motívumát, ami a terület legfőbb értékét jelenti mindmáig.

A védett területekhez hasonlóan a megmaradt nem védett természetes és természetközeli élőhelyek sem lehetnek elszigetelt egységek, mivel kis kiterjedésük miatt nem tudják biztosítani hosszú távon az élővilág fennmaradását. Ez vezetett el az ökológiai hálózatok koncepciójához, melynek lényege hogy az egyes területeket olyan funkcionális rendszerben, ökológiai struktúrában kell értékelni és kezelni, hogy a kisebb-nagyobb élőhelyek összekapcsolása valamilyen módon megvalósuljon. Fertőszéplak közigazgatási területén a Nemzeti Ökológiai Hálózat övezetei közül a magterület, ökológiai folyosók és puffer területek is megtalálhatók. A településen levő téglagyári tavak a Nemzeti Ökológiai Hálózatban ökológiai folyosóként azonosított, életközösségeknek élőhelyei és genetikai rezervátumai.

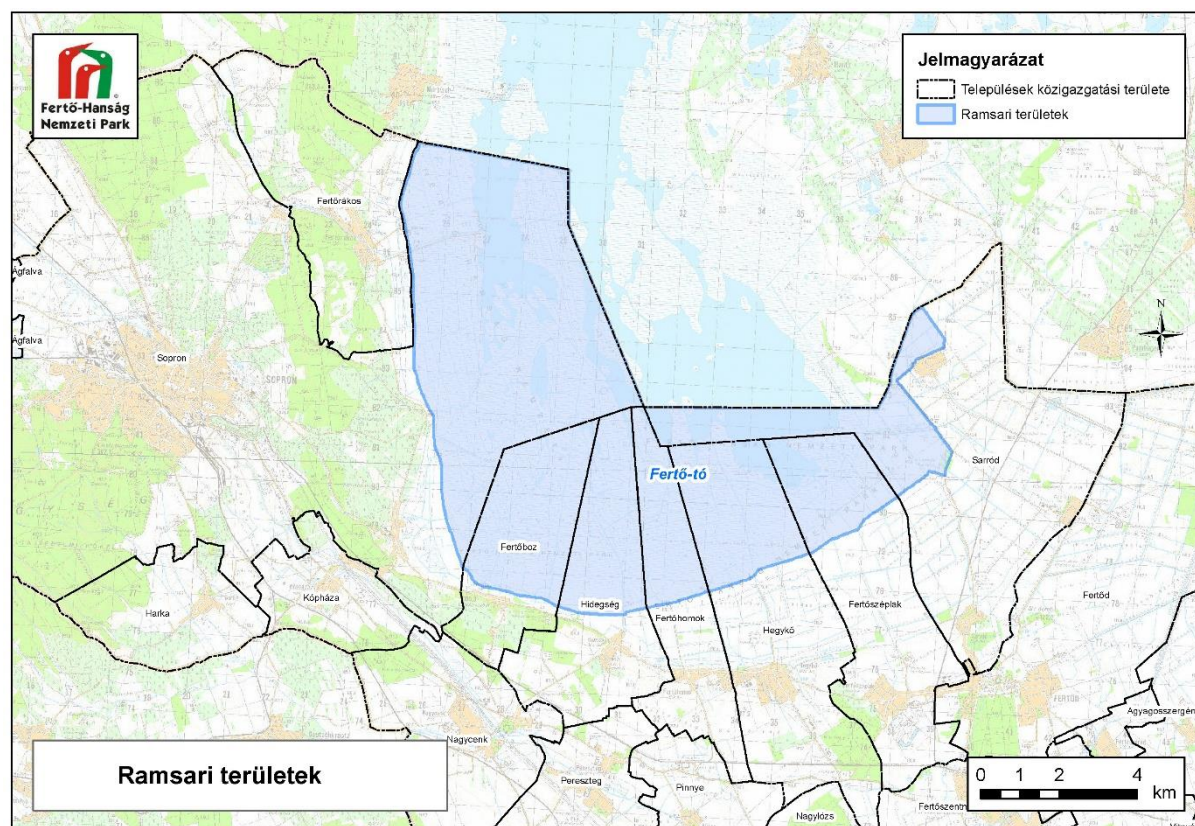
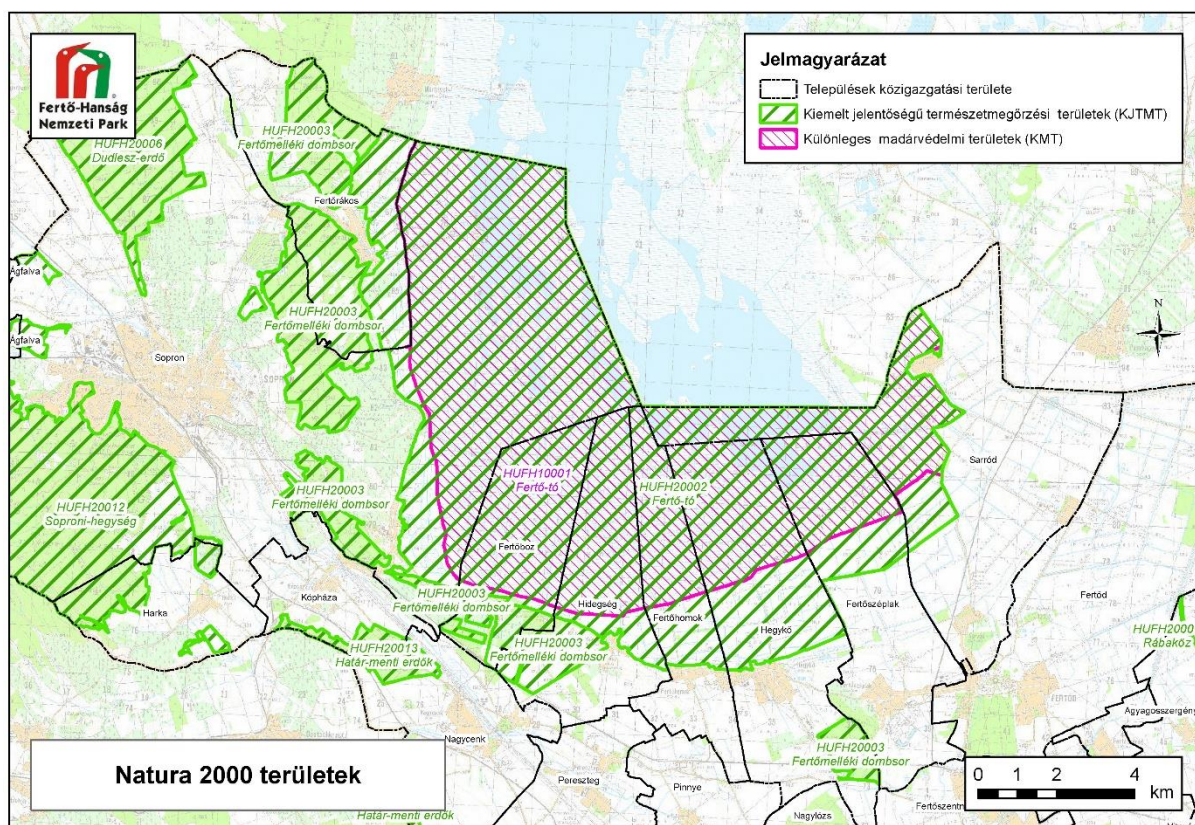

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság védett természeti területek digitális adatbázisának felhasználásával (verzió 14.0)

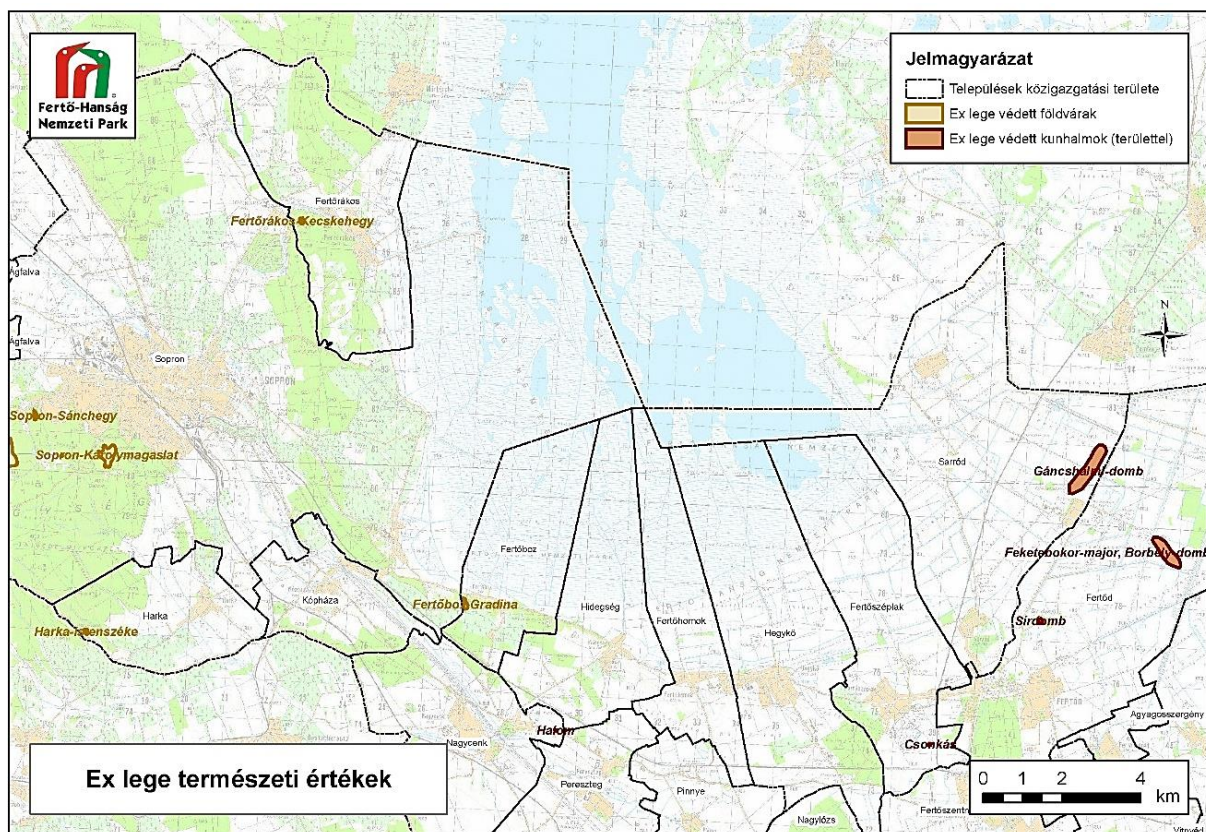
A Natura 2000 területeket az állat- és növényfajok védelme érdekében jelölték ki, az Európai Unió ökológiai hálózatának részeként. Ide tartozik a Fertő-tó kiemelt jelentőségű természet megőrzési terület kategóriában.

A Fertő-táj 1989 óta tartozik a vizes élőhelyek védelmére az iráni Ramsarban létrehozott nemzetközi egyezmény- hivatalos nevén Egyezmény a nemzetközi

jelentőségű vadvizekről, különös tekintettel a vízimadarak élőhelyeire- alá, mely a település közigazgatási területét is érinti északon.

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság védett természeti területek digitális adatbázisának felhasználásával (verzió 14.0)

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság védett természeti területek digitális adatbázisának felhasználásával (verzió 14.0)

Országos jelentőségű "ex lege" védett természeti területek a természetvédelmi törvény által védetté nyilvánított természeti területek.

"Ex lege" védett természeti területnek minősül a település beépített területeitől délkeleten levő természeti emlék a Csonkás kunhalom.

Csonkás dűlő jelenlegi állapota

A települést környező táj

Déli terület a település felé nézve
A téglagyári kémény minden irányból jól segíti a tájékozódást, részévé vált a tájnak

Északi terület a Fertő felé nézve

UTCÁK, KERTEK, TEREK

6

UTCÁK

Az utcák látványa meghatározó egy településen, hiszen ezeken halad át a forgalom, sokan a kerékpárútról, közútról látják csak a települést. Az utcaképek fogadják a látogatókat. Erősen meghatározzák egy település karakterét, ezért szükséges meghatározni az utcakép formálásának útmutató szempontjait.

A település utcaképét nagyban meghatározza az épületek mellett a vonalas infrastruktúra elemeinek, az utaknak, kerékpárutaknak, járdáknak, vízvezető árkoknak, légvezetékeknek, tartóoszlopoknak a megjelenése is és az alkalmazott növényállomány az utak mentén és az előkertekben.

NÖVÉNYALKALMAZÁSOK AZ UTCAI ZÖLDSÁVOKBAN

Az utcakép legmarkánsabb élő elemei a magasra növekvő fák és cserjesorok, nyírott sáványok. A településterületen az épületek nagy része telekhatáron áll, ezért az előkert azt utcai, közterületi zöldsávval esik egybe. Fontos a harmonikus utcakép kialakításhoz az egységes, összehangolt növénytelepítés is.

Növényalkalmazás a főutcán. Helyesek az arányok, a növényzet nem takar homlokzatokat, nem éri el a légvezetőket és jól kijelöli a határokat. A járda és a kerékpárút, főút elhatárolását jól biztosítja.

Nagy forgalmú utcán a cserjesorok, sövények telepítése javasolt, melyek megvédenek a közlekedésből származó ártalmaktól és segítik a biztonságos közlekedést. Szép a kiszélesedő zöldfelületen telepített levendulás kert.

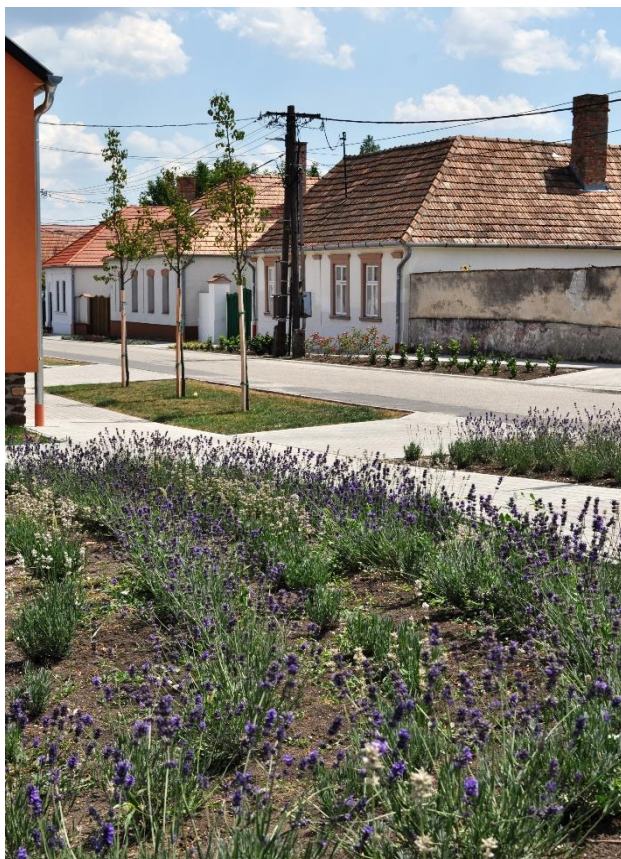

A magas és terebélyes fák meghatározók az utcaképben, az idős vadgesztenyék, hársak, kőrisek, diók vonzó elemei a településnek

A településen szép számban találunk még hagyományos utcafákat, haszonfákat. Jellemző a körte, eperfa, meggy, szilva, dió. Feltétlenül meg kell óvni, őrizni őket.

Az utcafák kiválasztása esetén lényeges, hogy ne nőjenek túl magasra, alulról pedig biztosítsák az átjárhatóságot. Méretüket felülről sajnálatos módon a légkábelek is korlátozzák. Ezért legideálisabbak a kompakt növekedésű gömbkoronájú fák. Honos lombos fák, illetve ezek erőteljesebb lombdíszt adó és száraztűrő kertészeti változatai ültetendők, amelyek a nyári hőségben árnyékolnak, télen azonban beengedik a napfényt az épületekbe. Örökzöld növényeket, „tujákat”, lehetőség szerint ne ültessünk az ablak elé és előkertekbe, mert ezek télen elsötétítik a lakást, szép homlokzatokat rejtenek el, túl gyorsan nőnek, elérhetik a légvezetéseket is, így veszélyt is jelentenek.

Példaértékű a Szent István utcában az út menti gyepsáv gondozott állapota. Az egységes fasor pár éven belül szép keretet, rendezettséget ad az utcában, sokat segít a különböző karakterű épületek egységesítésében.

VIRÁGOSÍTÁSOK

Az ablakpárkányban edényzetekben és az utcáfronton elhelyezett virágosításokra többféle balkonnövény is kínálja magát, amiket akár vegyesen is ültethetünk a muskátlival, akár az álló, akár a futó változataival, így színesítve közvetlen környezetünket.

Rózsák alkalmazását javasoljuk, hiszen azok nagyon jól illeszkednek a történeti karakterhez. Változatos fajtákból választhatunk, kordonokra, lugasokra is futtathatjuk futó változatait.

Az ablakokba, a ház elé, ha tehetjük ültessünk egynyári és évelő virágokat. Kevés gondozással meglepően sokat teszünk a hangulatos utcakép elérése érdekében.

KERTEK

Virágoskert és veteményeskert, háttérben terebélyes diófákkal, gyümölcsfákkal, helyenként magasodó örökzölddel és a templomdombbal harmonikus egységet alkot.

Gondozott gyümölcsös és veteményeskertek

A település karakteres elemei a magas, terebélyes haszonfák a kertekben is

A kertekben a növények telepítésekor vegyük figyelembe, hogy azok pár évtized elteltével mekkorák lesznek, ennek megfelelően biztosítsunk számukra elegendő helyet, hagyjunk szabad gyepfelületeket. Átgondoltan megválasztott növényeket telepítsünk, legyenek benne fák, cserjék, lágyszárúak. Az örökzöldek egész éven át üde színfoltok lehetnek, de ne vigyük túlzásba alkalmazásukat.

A jól összeválogatott növények kiemelik, fokozzák egymás díszértékét. Saját ízlésünket is érvényesítve, közel azonos igényű növényeket ültessünk egy helyre, harmonizáljanak az alakok, és a színek.

OLDALKERTEK

A történelmi településrészen az oldalkertek gyepesek, karakteres elemei a haszonfák, és a lugasban a ház oldalánál, időként a kerítésen is átfutó szőlő.

A térburkolatokat tekintve nem javasoljuk a teljes oldalkert térkövezését, lebetonozását, vagy mulcsanyaggal takarását. A talaj teljes fedése kedvezőtlenül változtatja meg a vízháztartási viszonyokat, ami a régi épületek esetében veszélyt is jelenthet. A mulcs használata más kertészeti módszerekkel kombinálva, kiegészítő megoldásként nagyon dekoratív lehet. Használhatunk térburkolásra apró kavicsokat, esetleg bontott téglát a helyes felületarány megtartásával. A gyepszőnyegek helyett a hagyományos településrészen előnyösebbnek tartjuk a vegyes, változatos gyeptakarót.

KÖZTEREK KÖZKERTEK

A települési közterek, parkok a társadalmi élet színterei is egyben. Így ha emelkedik azok környezeti minősége, és használják azokat az pozitívan hat az emberi kapcsolatokra, a társadalmi, közösségi életre, kultúrára, életérzésre.

A község jelképe a templom, a hozzá kapcsolódó Kálvária és Jézus Szíve szoborcsoport. A település legjelentősebb kiterjedésű közparkja.

A templomdombról a kilátást, a főutcára rálátást már akadályozza a magasra felnövő növényállomány. Érdemes lenne legalább távlatban erre ügyelni a kilátásvédelem megvalósítása érdekében.

Felújított köztér szép példája a templomdombon. Ápolt, változatos növényállomány, egységes térburkolat készült.

TELEPÍTÉSRE JAVASOLT NÖVÉNYEK LISTÁJA

A Fertő-Hanság Nemzeti Park által összeállított lista tartalmazza a természet- és tájvédelmi szempontból külterületi növénytelepítésre javasolt fajokat. A lakókertekben, köztereken természetesen a hasonló habitusú, magas díszértékű kertészeti változataik is alkalmazhatók.

Őshonos fajok

Tudományos név	Magyar név
<i>Acer campestre</i>	mezei juhar
<i>Acer platanoides</i>	korai juhar
<i>Acer pseudoplatanus</i>	hegyi juhar
<i>Acer tataricum</i>	tatár juhar
<i>Betula pendula</i>	közönséges nyír
<i>Carpinus betulus</i>	közönséges gyertyán
<i>Fraxinus angustifolia</i> subsp. <i>pannonica</i>	magyar kőris
<i>Fraxinus excelsior</i>	magas kőris
<i>Fraxinus ornus</i>	virágos kőris
<i>Malus sylvestris</i>	vadalma
<i>Populus nigra</i>	fekete nyár
<i>Populus termula</i>	rezgő nyár
<i>Prunus avium</i>	madárcseresznye
<i>Prunus padus</i>	zselnicemeggy
<i>Pyrus pyraster</i>	vadkörte
<i>Quercus cerris</i>	csertölg
<i>Quercus petraea</i>	kocsánytalan tölgy
<i>Quercus pubescens</i>	molyhos tölgy
<i>Quercus robur</i>	kocsányos tölgy
<i>Salix alba</i>	fehér fűz
<i>Sorbus aria</i>	lisztes berkenye
<i>Sorbus aucuparia</i>	madárberkenye
<i>Sorbus domestica</i>	házi berkenye
<i>Sorbus torminalis</i>	barkóca berkenye
<i>Tilia cordata</i>	kislevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i>	nagylevelű hárs
<i>Ulmus glabra</i>	hegyi szil
<i>Ulmus laevis</i>	vénicszil
<i>Ulmus minor</i>	mezei szil
<i>Staphylea pinnata</i>	mogyorós hólyagfa

Őshonos cserjefajok

Tudományos név	Magyar név
<i>Berberis vulgaris</i>	közönséges borbolya
<i>Cerasus fruticosa</i>	csepleszmeggy
<i>Cornus mas</i>	húsos som
<i>Cornus sanguinea</i>	veresgyűrű som
<i>Coryllus avellana</i>	közönséges mogyoró

<i>Cotinus coggygia</i>	cserszömörce
<i>Cotoneaster niger</i>	fekete madárbirs
<i>Crataegus laevigata</i>	kétbibés galagonya
<i>Crataegus monogyna</i>	egybibés galagonya
<i>Euonymus europaeus</i>	csíkos kecskerágó
<i>Euonymus verrucosus</i>	bibircses kecskerágó
<i>Hedera helix</i>	közönséges borostyán
<i>Ligustrum vulgare</i>	közönséges fagyal
<i>Lonicera xy</i>	ükörke lonc
<i>Prunus spinosa</i>	kökény
<i>Prunus tenella</i>	törpemandula
<i>Rosa canina</i>	gyepűrózsa
<i>Rosa pimpinellifolia</i>	jajrózsa
<i>Rubus caesius</i>	hamvas szeder
<i>Salix cinerea</i>	rekettyefűz
<i>Spiraea media</i>	szirti gyöngyvessző
<i>Viburnum lantana</i>	ostorménfa
<i>Viburnum opulus</i>	kányabangita
<i>Vinca minor</i>	kis télizöld meténg

Telepítésre javasolt egyéb fa- és cserje fajok

Tudományos név	Magyar név
<i>Acer ginnala</i>	tűzvörös juhar
<i>Aesculus carnea</i>	vadgesztenye
<i>Aesculus hippocastanum</i>	vadgesztenye
<i>Catalpa bignonioides</i>	szivarfa
<i>Colutea arborescens</i>	sárga borsófa
<i>Corylus colurna</i>	törökmogyoró
<i>Ginkgo biloba</i>	páfrányfenyő
<i>Laburnum anagyroides</i>	közönséges aranyeső
<i>Liriodendron tulipifera</i>	tulipánfa
<i>Malus baccata</i>	díszalma
<i>Platanus × acerifolia</i>	közönséges platán
<i>Prunus × cistena</i>	vérszilva
<i>Salix caprea</i>	kecskefűz
<i>Sophora japonica</i>	japánakác
<i>Sorbus rotundifolia</i>	kereklevelű berkenye
<i>Staphylea pinnata</i>	mogyorós hólyagfa
<i>Tilia tomentosa</i>	ezüsthárs
<i>Prunus fruticosa</i>	csepleszmeggy
<i>Prunus serrulata</i>	díszcseresznye

NÖVÉNYTELEPÍTÉSI AJÁNLÁSOK UDVAROKBAN, KERTEKBEN

A kertek lényegi, meghatározó eleme a növényállomány, mely lehetőség szerint többszintes: gyep-, cserje és lombkorona szintet tartalmaz. Az utca- és településkép

szempontjából a magasra nöövő fák és cserjék meghatározók. Magánkertekben történő növénytelepítéskor is figyelembe kell vennünk bizonyos szempontokat, nem követhetjük az „én házam, én váram” elvet.

Jelenleg A Fás szárú növények védelméről szóló 346/2008. (XII. 30.) kormányrendelet e kérdéskörben a „2. § (1) bekezdésében így fogalmaz:

„Fás szárú növény az ingatlan azon részén és oly módon telepíthető, hogy az-figyelemmel az adott faj, fajta tulajdonságaira, növekedési jellemzőire, szakszerű kezelésére- az emberi életet és egészséget nem veszélyeztetheti, a biztonságos közlekedést nem akadályozhatja, valamint nem okozhat kárt a meglévő építményekben, létesítményekben, és nem akadályozhatja azok biztonságos működését.”

Eszerint a növénytelepítéskor figyelemmel kell lenni arra, hogy a szomszédos telkeket ne árnyékoljuk, ne nyúljanak át az ágak, ne szemeteljen vagy potyogjon át a gyümölcs, a gyökérzet ne nyomja fel a járdát vagy a gyept.

A kertekben a növények telepítésekor gondoljunk arra is, hogy azok pár évtized elteltével mekkorák lesznek, ennek megfelelően biztosítsunk számukra elegendő helyet, hagyjunk szabad, benapozott gyepfelületeket. A helyes ültetési, telepítési távolságot nemcsak a jószomszédi viszony érdekében, hanem saját épületeinktől is célszerű betartani, hogy azok későbbi használatát ne akadályozzuk.

Magánterületen az alábbi ültetési távolságokat javasoljuk betartani a telekhatároktól és szomszédos épületektől:

- általános, gyakorlatias szabályt követve a kifejtett növény várható magasságának a felét célszerű alapul venni.

Konkrét méretekkel meghatározva:

- 1,8 méternél alacsonyabb sövény, cserje a telekhatártól 0,5 méterre, szomszédos épülettől 2,0 méterre ültethető.
- 1,8 méternél magasabb sövény, cserje és 4,0 méternél alacsonyabb fa a telekhatártól 2,0 méterre, szomszédos épülettől 3,0 méterre,
- egyéb fa (diófa és más, magasra nöövő, terebélyes fák kivételével) a telekhatártól 3,0 méterre, szomszédos épülettől 4,0 méterre,
- diófa és egyéb magasra nöövő, terebélyes fák telekhatártól 5,0 méterre, szomszédos épülettől 7,0 méterre telepíthetők.

Utcai kerítés helyett, vagy azzal kombináltan telepített élő sövény nem nyúlhat a telekhatáron túlra, a tulajdonos köteles azt rendszeresen gondozni. Az előkertekben ültetett növényzet sem érheti el a légkábeleket sem, és közlekedésbiztonsági okok miatt a közterületi beláthatóságot is lehetővé kell tenni: kilógó ág, lombozat nem zavarhatja a járdán vagy közúton való biztonságos közlekedést.

**UTCABÚTOROK, REKLÁMHORDOZÓK,
SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, EGYÉB
MŰSZAKI BERENDEZÉSEK**

7

Fertőszéplakon a törvény erejénél fogva a 2016. évi LXXIV. törvény a településképi védelméről 11/B. §(1) 8. szerint a település közigazgatási területéhez tartozó (az 1. mellékletben meghatározott) fokozott védelem alatt álló területen így többek között a világörökségi helyszínen lévő közterületen és magánterületen reklámhordozó és reklám nem helyezhető el.

A fokozott védelmi jelleget nem befolyásoló funkcionális célokat szolgáló utcabútor elhelyezhető.

A település arculatához hozzátartoznak a különböző információkat hordozó cégerek, hirdetőtáblák, információs felületek, amelyeknek a figyelemfelkeltés, tájékoztatás a célja. Nagyon fontos, hogy ez utcaképbe, településképhez illően, megfelelő anyaghasználattal és formálással történjen. A vállalkozásokhoz-szolgáltatásokhoz kapcsolódó cégér, cégtábla elhelyezésekor pedig elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához.

JÓ PÉLDÁK

Tájékoztató tábla

Egységes új utca táblák

Tájékoztató tábla

Cégér

Korszerű játszótér

Padok

Egységes, természetes formálású és anyagú buszvárók az egész településen.

A település utcaképét nagyban meghatározza a vonalas infrastruktúra elemeinek, a lég- vezetékeknek, tartó-oszlopoknak a megjelenése

Műszaki infrastruktúra-rendszereket érintő munkák esetében a Fertőtáj-kultúrtáj valamennyi világörökségi védettségű településén, így Fertőszéplakon is szükséges az alábbi követelmények vizsgálata, érvényesítése:

Újabb felszíni infrastruktúrahálózatok elhelyezése nem javasolt. Az új épületek csatlakozását is rejtetten, földkábelrel ajánlott kialakítani.

Ahol még elkerülhetetlen a jelenleg meglévő térszíni vezetékhálózati infrastruktúra használata, megtartása vagy bővítése, ott is kívánatos minden már használaton kívüli vezeték, szerelvény kapcsolószekrény eltávolítása.

A megmaradó térszíni műtárgyak (pl. elektromos elosztó-kapcsoló szekrények, konténerek, oszloptrafók, gázfogadó és nyomásszabályzó állomások, víz-csatorna hálózathoz kapcsolódó felszíni műtárgyak, stb.) jó karban tartása, építésszerűen megtervezett takarása kívánatos. Az elavult eszközök, létesítmények felújításakor törekedni kell a műszakilag lehetséges legkisebb berendezés-méret alkalmazására, a különféle légvezetékek térszín alá helyezésére. Ahol lehetőség van rá, a takarás alkalmas növényzettel is egészüljön ki, valamennyi közműfajta felszíni építményeinél.

A beépítésre nem szánt területen csak meglévő út telkén szabad közművezeték építését. Védett területen semmilyen vezeték építése nem javasolt.

Új hírközlési infrastruktúra készülhet vezetékekkel és vezeték nélkül. A vezetékes hálózat lehetőleg a terepszint alatt létesüljön, csomópontjai is alépítményi aknában készüljenek.

Vezeték nélküli adók, átjátszók elhelyezése elsősorban középületek padlásán, rejtve, vagy építésszerűen megtervezett takarással kiegészítve történjen. Ha műszaki okokból elengedhetetlen a szabad térben való elhelyezés, a berendezést közterületről nem látható helyre, pl. hátsókertbe kell felszerelni.

A Fertő-tájban új adótorony létesítése nem kívánatos. Meglévő víztorony, gabonatarló siló alkalmas antennák felszerelésére, max. +10 m árboc magassággal.

Épület homlokzatán klíma kültéri egység, antenna, stb. lehetőleg a közterületről nem látható helyen kerüljön felszerelésre. A védett területen ilyen berendezések az utcai homlokzaton nem helyezhetők el.

Törekedni kell a fényszennyezés elkerülésére mind a cégérek, reklámok, mind a középületek díszvilágítása esetén.

Kerülni kell a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz. Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.

A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van. Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába.

A fényeknek – még a díszvilágítás esetén is – lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.

Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet, alacsony intenzitással világítsuk meg. Vidéki utakon a $0,3 \text{ cd/m}^2$ fénysűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.

Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően az közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

Az új közvilágítás, amely már a fényszennyezésre vonatkozó irányelvek figyelembe vételével készült

IMPRESSZUM

FERTŐSZÉPLAKI KÖZÖS ÖNKORMÁNYZATI

HIVATAL

www.fertoszeplak.hu

9436 Fertőszéplak, Petőfi utca 2.

Telefon: 99 537 160

Polgármester: Kóbor Attila
polgarmester@fertoszeplak.hu

2017

Főépítész: Körmendy János
kormendyjanos@t-online.hu

Szerkesztés, szöveg és fotók:

Építész: Fodróczy József
Fodróczyné Lugosi Zsuzsanna
Tér-F&L Fodróczy és Lugosi Építésziroda Kft.Táj- és természetvédelem, zöldfelületek:
Dr. Tirászi Ágnes környezetmérnökFelhasznált források:
WEB, FHNP adatszolgáltatás, HÉSZ
Történeti térképek: Arcanum Adatbázis
Légifelvételek: Google Earth, Holper Ferenc
Magyarázó ábrák: <http://lechnerkozpont.hu>